

Rozvoj individuálního a společenského v rodinné a školní výchově

Zita Dočkalová

2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zita DOČKALOVÁ**
Osobní číslo: **H118051**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Rozvoj individuálního a společenského v rodinné a školní výchově**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na to, aby postihla výchovu jako vztah k sobě a společnosti.
- na sebepoznávání a sebevýchovu
- na vliv výchovy z pohledu rodiny a školy

Součástí práce bude výzkumné šetření k posouzení úrovně připravenosti pro společenské úkoly a individuální život.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dobson, James. Láska a kázeň ve výchově dětí. Praha: Návrat domů, 1997

Jůzl, M. Základy pedagogiky. Brno: IMS Brno, 2010

Kraus, B., Sýkora, P. Sociální pedagogika I. Brno: IMS Brno, 2009

Lusso, Vittoria. Prarodiče, rodiče a vnoučata. Praha: Portál, 2011

Prekopová, J. I. rodiče by měli dělat chyby. Praha: Portál, 2010

Další literatura bude obsažena v projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra pedagogiky a psychologie

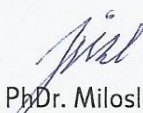
Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Lita Dočkalová

Jméno, příjmení studenta

V Brně 13. 4. 2014

Lita Dočkalová

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Rozvoj individuálního a společenského v rodinné a školní výchově“ se zabývá výchovou, která ovlivňuje jedince i celou společnost. Teoretická část popisuje vliv výchovy od našeho narození až po dospělost. Také se zde zamýšlím , nad výchovou svých dětí. Jaký měla moje výchova vliv na jejich dosavadní život. Popisuji zde různé složky výchovy a jejich důsledky na rozvoj individuálního a společenského.

V praktické části jsem se zaměřila na výzkum, jak a kdo a jakým směrem nejvíce ovlivnil mladého dospělého jedince, zda to byla rodina, škola a nebo přátelé. Závěrem vyhodnocuji získané výsledky a zamýšlím se i nad sebevýchovou.

Klíčová slova:

Edukace, vývoj, rodina, škola, výchova, výchovné cíle, výchovné složky.

ABSTRAKT

Bachelor thesis „Development of individual and social in family and school education“ deals with education, that affect the individual and all society. The teoretical part describes the effect of education from we were born to adulthood. There is also intend on raising their children. What had my upbringing affect their life so far. I describe here different components of education and their effect on development individual an social.

In the practical part I focused on research, how and by whom and what way most influenced the adult person, whether it was family, school or friends. In the end, I evaluate the results and think about self-education.

Keywords:

Education, development, family, school, upbringing, educational targets, educational components.

Děkuji panu Mgr.Sýkorovi za velice kladný přístup a pomoc při této bakalářské práci. Byl mi celou dobu nápomocen. Ještě chci poděkovat svému synovi Patrikovi při velké pomoci u praktické části moji práce. Také neteři Sabině při pomoci s dotázníky a celé svoji rodině při psychické podpoře. Děkuji i Mgr.Minaříkové za korekci textu.

Chci také poděkovat za to, že jsem měla to štěstí a potkala jsem na IMS v Brně jenom samé dobré lidi, ať už to byli pedagogové a nebo „spolužáci“

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Zita Dočkalová

OBSAH

ÚVOD	STR.
1. ETAPY VÝVOJE:	12
1.1 HOMO EDUKANTUS – FILOSOFICKÉ ZÁKLADY	12
1.2 NOVOROZENEC A JEHO DALŠÍ OBDOBÍ	13
1.3 PŘEDŠKOLNÍ VĚK	15
1.4 ŠKOLNÍ VĚK	16
1.5 DOSPÍVÁNÍ	17
2. ROZVOJ INDIVIDUÁLNÍHO A SPOLEČENSKÉHO V RODINNÉ A ŠKOLNÍ EDUKACI	18
2.1 VÝCHOVA V RANÉM VĚKU	18
2.2 VÝCHOVNÉ CÍLE A ZÁSADY	22
2.3 SLOŽKY VÝCHOVY	23
2.4 VÝCHOVNÉ CÍLE A JEJICH ČLENĚNÍ	27
2.5 ZAMYŠLENÍ SE NAD VÝCHOVOU VLASTNÍCH DĚTÍ	29
3. SEZNÁMENÍ S PRAKTICKOU ČÁSTÍ MÉ PRÁCE	33
3.1 PŘÍPRAVA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	33
3.2 ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA DAT	34
3.3 CÍL VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ	34
3.4 SHRNTUÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO PRŮZKUMU A VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ	35
ZÁVĚR	
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
SEZNAM PŘÍLOH	

ÚVOD

Za téma své bakalářské práce jsem si vybrala rozvoj individuálního a společenského v rodinné a školní výchově. Když jsem si přečetla název, začala jsem přemýšlet o tom, co vlastně všechno zahrnuje a ovlivňuje výchova? Co je to výchova? Než jsem začala studovat tento obor, abych po pravdě řekla, nikdy jsem se nezajímala o to, jak vychovat svoje děti, nikdy jsem nečetla žádné publikace o výchově a myslela jsem, že dříve se o tom také nic moc nevědělo a jak se říká, vyrostli všichni. Ve výchově jsem se řídila svými zkušenostmi a svým srdcem, ale jaké jsem mohla mít v 19 letech zkušenosti? Chtěla jsem vychovat šťastné, hodné a spokojené děti, dbala jsem na jejich zdraví a jejich potřeby, ale s odstupem času jsem také zjistila, že bych do své výchovy začlenila i jiné výchovné prvky a také na spoustu věcí se nyní dívám s nadhledem a na další se dívám rozumově a možná by se dali řešit i jinak a ne jak jsem je řešila v době, kdy byly aktuální. V této práci bych se chtěla zamyslet nad tím, co mně dala výchova v rodině, jak jsem zapůsobila já sama a ovlivnila výchovu svých dětí, co nám dala škola a také bych se chtěla dozvědět podle dotazníků, jak jsou na tom ostatní. Protože já sama se neustále zamýšlím nad tím, co jsem dělala špatně, co dobře a jak by se to špatné dalo napravit? V posledních letech čtu stále více článků k výchově dětí a k jejich vývoji a stále častěji se dostávám k výsledkům, že vše souvisí se vším.

V dnešní době je takových možností se vzdělávat, dohledat různé články a publikace o problémech, které nás zajímají, a během chvilky si o tom přečteme na internetu a už nás to posouvá zase jinam. Je ale pravdou, že pokud se o výchově a všem co k tomu náleží snažím s někým povídat, ať už je to v rodině- mimo mého syna a nebo s mými přáteli, vždy se potkám s nepochopením. Dívají se na mě s výrazem, začala studovat vysokou školu a dělá se chytrou, rozebírá takové věci, které jsou přirozené a nemusím se o tom bavit, ale opak je pravdou. Musíme se bavit o problémech, zkušenostech, abychom předešli dalším problémům a nebo předali jen ty nejlepší zkušenosti. Chtěla bych začít s vysvětlením pojmu výchova? Výchova je záměrné a cílevědomé vytváření a ovlivňování podmínek, které umožňují rozvoj každého jedince podle jeho dispozic a tím má výrazný vliv na sociální okolí. Výchova se mění s vývojem potřeb společnosti. V dřívějších dobách se výchově nepřikládala tak velký význam jako v současné době a nikdo nevěnoval pozornost tomu, jak lze výchovou v rodině a nebo ve školních zařízeních ovlivnit vývoj osobnosti člověka a jeho společenské zájmy. V současné době se výchově věnuje více zájmu a výchova se tak může zabývat jednotlivými složkami a to třeba složkou pracovní, mravní, tělesnou, estetickou a nebo

mezilidskými vztahy. Výchova je dle mého názoru velmi složitá a stačí jen málo a problémy vyplývající ze špatné výchovy nás mohou provázet celý život.

I.

TEORETICKÁ ČÁST

1. ETAPY VÝVOJE

1.1 HOMO EDUKANDUS

Měla jsem možnost přečíst si zajímavou knihu, která vysvětluje slovo „edukace“ a je pravdou, že jsem ji přečetla jen zběžně a za nedlouho jsem zapomněla některé výrazy, ale chtěla bych v této práci použít to, co mě zaujalo. Je velice zajímavé, že tento název používáme dnes a vlastně vznikl již velice dávno. Je to vlastně o filosofii výchovy a učení. Kniha popisuje člověka v jeho počátcích, jak se stává lidským – homo educantus, člověk, který se rodí s nitrem, o než je třeba se výchovou starat, aby bylo tím, čím byti má – humánním.

V různých jazycích je význam slova výchova podobná, protože navazuje na známý Platonský mýtus: vězeň je vyváděn, edukován z vězení. Není tomu tak v češtině: kmen slova výchova nepoukazuje ke změně, nýbrž naopak k úchově, záchově. Výraz chov nese ještě další význam a to pěstění neboli chov, například koní. Český výraz pro činnost, děj výchovy, totiž sloveso vychovat, vychovávat vystihuje péči, ale ve smyslu pěstění chovu (slovní kořen chov).

„Další základ je ve slově ped- agogika: je to označení teorie výchovy v mládí (pais- dítě, pachole), výrazem andr-agogika teorie výchovy v dospělosti (andreios – mužný, dospělý) a výrazem geront-agogika teorii výchova ve stáří (geron -stařec), společný kmen je agogika (agogé- způsob života, kázeň, výchova, přivezení, odvezení - agogeús je převozník), mnohovýznamné slovo agein – znamená vést, táhnout a termín agón značí také zápas, usilování.“ (Palouš, 2011, str.11)

„Je také paradoxem, že vychováváme 2 děti ve stejné rodině, přibližného stáří, věnujeme jim stejný čas a stejnou lásku, a přesto výsledek je u každého jiný. Nebo je známo mnoho příkladů, kde matka, která vychovávala, byla prostá a neměla o výchově sebemenší tušení a byla výbornou vychovatelkou a na straně druhé byla matka, která měla pedagogické vzdělání, o výchově toho věděla dosti a přesto výsledek byl špatný.“ (Palouš, 2011, str.23,24)

„Výchova není výroba, vzdělání není vpravování předloh do mechanické paměti. Ve výchově a vzdělání jde vždy o vztah dvou subjektů, nikoli o vztah vychovatele – subjektu k vychovávanému a

vzdělanému jakožto k objektu typu opracovaného materiálu. Přestože výsledky výchovného působení jsou vždy v otázce, lidé- jedinci si podjímají úlohy působilů na osudy druhých jedinců- svých dětí, a žáků a činí tak v dobré vůli, vrhají se do svého riskantního počínání a vyžadují následování a poslušnost.“ (Palouš,2011, str.23,24)

Tím však paradox výchovy nekončí. Jestliže se vychovávanému a vzdělanému bude v životě dařit, nemůže to vychovatel přičítat ke svým zásluhám. Na druhé straně na neúspěch těch, na něž učitel působil, bude hledat svůj podíl. Ochota naslouchat a trpělivost se sebou i s druhými je podmínkou výchovy. Přijetí vlastní omezenosti a zároveň otevření možnostem za hranicemi možného je základním krokem vychovatelské služby. Dnes žijeme ve velkých společenských útvarech daleko víc, než žili naši předkové. Zdá se, že v průmyslově rozvinutém světě je proti těmto útvarům běžný občan slabý. Lidské jednání dnes leží v oblasti strachu a zvýhodnění, co všechno člověk dělá pro to, že se bojí, nebo že chce mít jisté výhody, a to peníze, postavení, popularitu, úctu aj. O tento svět se dereme ve velkém i v malém. Druzí nejsou druzi, ale až ti v pozadí až ti po mně a po mých zájmech. To nejsou vztahy těch, kdo jsou si smrtí rovni, ale to je vztah chytrého obchodníka k zákazníkům.

„Nejen rozum, ale i víra je tradiční cestou lidstva za pravdou. Jde nejen o individuální věření, jde též o lidské společenství ve víře: jako vychovatel potřebuje být sám vychovaný a stále i sebe vychovávající, tak ten, který chce druhé doprovázet ve víře, nemůže uspět bez vlastní zkušenosti s vírou. V obyčejném životě jde přece o úctu dítěte vůči rodičům, žáka ke vzdělání a k těm, kdo se snaží vzdělávat o úctu občana k obci, ke společné vlasti, úcta k vážným symbolům světským i duchovním, k přírodě, ke světu. Bude- li ubývat přirozených vztahů, lze očekávat více bezcitného jednání, více lhostejnosti.“(Palouš,2011, str. 134)

1.2 NOVOROZENEC A JEHO DALŠÍ OBDOBÍ

Narození dítěte je vlastně zázrak. Jak se to tak stane, že se narodí malý člověk, který za pár měsíců začne chodit, za pár roků mluvit a výchovou a poznáním z něho vyroste plnohodnotný člověk?

Při výchově je také velice důležitý vývoj, který se podle odborných publikací dělí na:

- Kojenecké období
- Batolecí období
- Předškolní věk
- Mladší školní věk
- Dospívání
- Dospělost
- Stáří

Kojenecké období – toto období trvá od 1. do 12. měsíce a je to ten nejpozoruhodnější vývoj jedince, za celou jeho životní dráhu. Naučíme se manipulovat s předměty, pohybu v prostoru, někdy už ve vzpřímené poloze. Naučíme se praktické inteligenci, která nám umožní plnit naše přání. Začínáme si vytvářet určité vztahy s druhými osobami a hlavně „dospějeme“ až k řečové komunikaci.

Mezi významné mezníky motorického vývoje řadíme:

- Ovládnání hlavičky
- Manipulace s předměty(aktivní úchop)
- Sezení bez opory
- Učení se prostorové orientaci

Dalším velmi významným momentem je vývoj řeči. Tento vývoj je také velmi ovlivněn rozvojem sluchového vnímání, myšlení a pozornosti.

Kojenecký věk je ve vývoji člověka ten nejkritičtější a poznáváme přímo na sobě, že některé poznatky o výchově byly mylné, např. to, že se dítě v 1. roce života vyvíjí samo, že určité rysy chování se objevují i bez vnějších podnětů. Tyto první zkušenosti tedy značně ovlivní vývoj celé

osobnosti, jeho znalosti, dovednosti, schopnosti, postoje a proto tento nejranější věk lze pokládat za kritickou vývojovou periodu. Nové výzkumy ukázaly další důležitou skutečnost a to, že v dítěti jsou skryté netušené vývojové možnosti. Pokud se v útlém věku nedostaví dostatek vhodných podnětů, pak schopnost vypěstovat určitou dovednost, vlastnost, schopnost- postupně mizí.

Batolecí období můžeme rozdělit na mladší a starší:

Vyvíjí se zde hrubá motorika a to od prvních nedokonalých a nejistých krůčků až po lezení po schodech, posazení se na židli a kolem 21. měsíce již můžeme mluvit i o běhu. Po 24. měsíci umí sejít schody nahoru i dolů bez pomoci, ve 30. měsíci umí chodit po špičkách a ve 36. měsíci skokem zdolává menší vzdálenosti. I jemná motorika stojí za zmínku. Dítě si hraje s kostkami (staví věž), v kresbě lze pozorovat čmárání, později napodobuje čáry, potom následuje kruh nebo křížek. V batolecím věku se prohlubují všechny složky paměťových funkcí a to je vštěpování, uchovávání a znovu vybavování minulých zkušeností. Další schopností, kterou musíme zmínit je tzv. nápodoba – dítě napodobuje určitou činnost. Pro toto období je také velice charakteristický výrazný rozvoj vědomí a sebeprosazování (jako příklad se dá uvést třeba odmítání) a nesmíme zapomenout ani na sebepojetí. (Vývojová psychologie pro soc. pedagogy – O.Doňková, J.Novotný)

1.3 PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Do předškolního věku nebo období se zahrnují děti mezi 3. - 6. rokem života. Nesmíme zapomenout, že toto období není ukončeno stářím dítěte, ale nástupem do školy, který se v dnešní době řídí podle toho, jak je dítě vyzrálé. I zde se rozvíjí hrubá a jemná motorika, ale není tak patrná, jak tomu bylo v batolecím věku. Dítě se pohybuje jako dospělý, bez problému chodí, skáče, dokonce na jedné noze, leze na žebřík, chodí po schodech, hází míč atd. V jemné motorice se stává zručnější a to hlavně ve vývoji kresby. Dítě skládá kostky, umí vystříhávat jednoduché tvary, skládá stavebnice a jeho laterálita (levorukost, pravorukost) je již zcela patrná. Zdokonaluje se oblast řeči a rozvíjí se vnímání. Dítě také dokáže popsat, co má a co nemá rádo. V sebehodnocení vychází z názorů druhých a to hlavně rodičů. V tomto období začíná hrát vedle rodičů i podstatnou roli kamarádství a dítě se učí trénovat sociální chování. Jak již bylo řečeno, předškolní věk nekončí 6 rokem, ale nástupem do školy. Pro zvládnutí školní docházky je nutné, aby dítě kontrolovalo a regulovalo vlastní emoce, mělo by určit jakým písmenem začíná určité slovo, mělo by poskládat a rozložit obrázek, nakreslit postavu, mělo by být tělesně zralé, mělo by umět pracovat ve skupině,

podřídít se společným cílům a být méně závislé na rodině atd. Mezi hlavní příčiny školní nezralosti se řadí nedostatky ve výchovném prostředí, a nedostatky v somatickém vývoji. Chyby ve výchově se dějí zejména v rodinném prostředí. Výchova může být moc přísná, nebo rodiče dávají dětem najevo přílišnou lásku, nebo na druhé straně lhostejnost, nedostatek času a hlavně velice častou příčinou jsou narušené vztahy v rodině. Rodinná výchova je významná v období předškolního věku a postupem času slábne s nástupem dalších výchovných činitelů.

1.4 ŠKOLNÍ VĚK

Školní věk můžeme rozdělit na mladší školní věk (6. - 12. rok) a starší školní věk, který také můžeme nazvat dospíváním. Tato etapa ve vývoji přináší opět mnoho změn. Je to hlavně nezávislost na rodině, pohled na svět je již realistický, je to zatím tzv. naivní realismus (dítě se opírá o názory autorit), ale později přechází v realismus kritický. Nastává i velký rozvoj mentálních schopností, dítě hovoří o svých zkušenostech, pocitech, myšlenkách, soustředí se více na druhé než samo na sebe. Začíná přemýšlet o budoucnosti a roste u něho touha být oblíben a akceptován. V oblasti motorického vývoje nejsou změny zase tak velké, jak tomu bylo v předešlých obdobích, ale některé změny jsou přece jen patrné, a to jsou změny v pohybové aktivitě, dítě je rychlejší, cílenější, a vzrůstá svalová síla. Dítě také začíná rozumět pojmu čas, ví, že je nezvratný, zvládá pojmy vzdálenosti, délky a směru.

Velmi zajímavé je formování sebeúcty. Do čtyř let má dítě vysokou sebeúctu, ale tato situace se mění s nástupem do školy a to tak, že kolem 7. roku si dítě sebeúctu rozdělí na školskou, fyzickou, sociální, fyzický vzhled atd. A je také velmi zajímavé, že kolem čtvrté třídy je sebeúcta velice snižena. I vztahy k druhým se během vývoje a s přibývajícím věkem velice mění. U dítěte se zvyšuje potřeba začlenit se do skupiny vrstevníků a také v tomto období navázat přátelství. Tato skutečnost má v životě člověka nepostradatelný význam, protože člověk nemůže žít sám. Co se týká vztahů k rodičům, jak jsem již zmínila, nastává v tomto období osamostatňování. Dítě tráví s rodiči méně času, ale rodiče by měli zastávat jinou funkci a to poskytování bezpečného zázemí, podporu při seberealizaci. V tomto období dochází ke kontaktům širšího okruhu lidí a tím vznikají bohatší sociální zkušenosti. Ten kdo vychovává, se bude muset smířit s větším vysvětlováním a zdůvodňováním požadavků a také s větší kritičností na straně vychovávaného.

1.5 DOSPÍVÁNÍ

Dospívání, to znamená také konec dětství. Dívkám a chlapcům se mění tělo i osobnost a začínají pohlavně dozrávat. Toto období neprožívá jen „skoro“ dospělý, ale celá jeho rodina a blízké okolí. Dospívání není jen závislé na dospívajícím, ale také na kulturních a společenských podmínkách. (Doňková, 2010).

V tomto období se rozvíjí také talent pro literární nadání. Vytvářejí se nové a hlubší zájmy, jako je četba, sport, hudba atd. Největší změnou je však tělesné dospívání. Rozvíjejí se druhotné pohlavní znaky a tělo postupně získává proporce dospělého člověka. Pubescenti bývají na tělesné změny velmi citliví a zdaleka ne všichni na ně reagují nadšením. V krajním případě může jedinec odmítnout smířit se s růstem a vývojem svého těla. Pubescent nesnáší kompromisy a usiluje o jednoduché, přímočaré řešení, je vášnivým diskutérem a své názory (jako jediné správné) dokáže prosazovat velmi vehementně a velmi dlouho. Jiným typickým rysem pubescenta je pocit vlastní výjimečnosti - má za to, že jeho myšlenky a pocity jsou naprosto jedinečné a proto je také nikdo jiný nemůže pochopit. Komunikace mezi rodiči a jejich dospívajícím potomkem bývá problematická a obě strany často vnímají totéž. Totiž, že s tím druhým se nedá mluvit. Pubescenti nejsou dobrými komunikačními partnery hlavně pro svoji vztahovačnost, časté výbuchy a reakce které nemůžeme předvídat. Pro pubescenta je velmi důležitá skupina vrstevníků, která poskytuje oporu jeho ještě nezrálé identitě - přebírá tzv. skupinovou identitu. Vrstevníci spolu sdílejí zájmy i starosti. Ve skupině se klade důraz na konformitu jejích členů - potřeba konformity se projevuje ve stylu řeči, oblékání nebo třeba ve vyhraněné značce mobilních telefonů. Za to, že se člen skupiny vzdá své individuality, mu skupina poskytuje jistotu a přijetí. Nastává také rozpor mezi rolí a statutem. Je to vlastně rozpor mezi právy a povinnostmi. Na dospívající jsou kladeny vysoké nároky ohledně plnění jejich role, chceme aby se chovali jako dospělí, ale bohužel nemají skoro žádná práva, které dospělí mají.

Velmi typickým pro toto období je rozpor mezi hodnotami mladé a starší generace. V tomto období se také dospívající rozhoduje o volbě školy, povolání, ale dle mého názoru je to velice předčasné. I zde by měla nastoupit rodina a pomoci s výběrem a nebo variantou, která se bude moci v průběhu měnit. Toto období je vlastně obdobím rozporů a přitom je velmi důležité pro další spokojenost v životě stejně jako předešlá období našeho vývoje. V tomto období výchovný proces vrcholí a

zároveň se projevují dosavadní výsledky celého výchovného procesu, který probíhal v rodině, škole i mimo tyto instituce. Pokud se výchovné procesy alespoň trochu vydařily, mělo by dojít k plnému pochopení požadavků a potřeb společnosti a vychovaná osoba dokáže tyto požadavky uvádět do určitého souladu s potřebami svými.

2. ROZVOJ INDIVIDUÁLNÍHO A SPOLEČENSKÉHO V RODINNÉ A ŠKOLNÍ EDUKACI

2.1 VÝCHOVA V RANÉM VĚKU

„Koho chceme přivést k ušlechtilým mravům, ten musí být otesáván hned zmlada, kdo má činit velké pokroky v nabývání moudrosti, tomu se musí hned v prvních letech otvírat smysly ke všemu, dokud chtivost je žhavá, dech bystrý a paměť pevná“. J.A.Komenský

Příchod dítěte do rodiny je ta největší událost v životě. Mnoho lidí, rodičů a těch, co je tato radostná událost potkala, si neuvědomují, že jim začal, ten největší a nejtěžší úkol v životě a to je řádná výchova. Ve škole jsme se učili, jak zacházet se zvířaty, rostlinami, stroji, ale nic, nebo jen velmi málo jak vychovávat dítě, a přesto téměř každá žena je před tento úkol postavena. Kojenecký věk je ve vývoji člověka ten nejkritičtější a poznáváme přímo na sobě, že některé poznatky o výchově byly mylné, např. to, že se dítě v 1. roce života vyvíjí samo, že určité rysy chování se objevují i bez vnějších podnětů, prostým vnitřním zráním a že zásahy do tzv. přirozeného vývoje tento poškozují

Ukázalo se, že učení novorozeného dítěte probíhá za zcela jiných podmínek, než učení v pozdějších fázích vývoje, a že se nedá přirovnat ani k pozdějšímu učení v nové situaci. Novorozenec se musí pomocí svého těla a smyslových orgánů, které vůbec nezná a ani je neumí použít, orientovat v novém prostředí.

Položme si otázku, proč nemůžeme vychovávat všechny děti stejně? Dědičnost samozřejmě vývoj omezuje, ale jen do určité míry, je pravdou, že z každého nelze vychovat třeba Mozarta, ale je také pravdou, že bychom měli dát svému dítěti možnost a příležitost, aby rozvíjelo svoje schopnosti a dovednosti.

“Konečným cílem výchovy není rychlejší, nýbrž plnější vývoj všech důležitých psychických funkcí dítěte a řádně využit všech jeho vývojových možností”.(Doc.J.Koch, 1977, str.14)

Dítě má stejně jako dospělý, potřebu se svobodně a volně projevat, má potřebu cítit se bezpečně a jistě a mít svoje místo ve světě.

Reálná výchova se skládá ze tří částí.

1. První stavební kámen je zaměřen na výchovu k poslušnosti. Děti chtějí mít své potřeby splněny hned, pokud tomu tak není, tak se vztekají atd. Pokud bychom nechali takovému jednání volný průběh, děti by zakoušely během svého života celou řadu problémů. Abychom je tomu naučili, musí uposlechnout instrukcí dospělých, respektovat autoritu a podrobit se pravidlům a omezením. To platí i o dospělých, buď přispívají k budování řádu anebo přispívají k chaosu.
2. Druhý stavební kámen se týká výuky dovedností. Děti si musí osvojit, jak řešit konflikty, jak pracovat nebo si hrát s ostatními a jak stanovovat své osobní cíle. Musí se naučit seřadit si úkoly a hospodařit s časem. Dovednosti se rozvíjí po celý život, narůstají a jejich učení nikdy nekončí.
3. Třetí základní kámen se zabývá samostatným rozhodováním. Mají-li se z dětí stát zodpovědní dospělí, je třeba s přibývajícím věkem poskytovat více svobody a to vede k rozvoji nezávislosti.(Ronald G.Morrish, 2003)

Až do 60. let byly výchova a poslušnost vnímány jako synonyma. Cílem bylo vštípení respektu k autoritě, která vedla k plnění příkazů dospělých bez jejich zpochybňování. Pokud jde však o výchovu dětí platí: Výchovu nelze provádět tzv. objevitelským přístupem. Potřebujeme výchovu, která naučí děti dovednostem, postojům a znalostem, které potřebují k tomu, aby mohly žít v moderním světě a hlavně základem dobré výchovy je dobrá rodina.

Pod pojmem rodina rozumíme především sociální skupinu, která se skládá z dvou a více osob, které spolu žijí v jedné domácnosti, které jsou spojené manželskými, pokrevními a nebo adoptivními svazky. Rodina se charakterizuje jako malá společenská skupina a je to společensky schválená

forma partnerských vztahů. Atmosféra rodinného prostředí je daná vzájemnými vztahy mezi rodiči a ostatními členy rodiny. Dítě se utváří podle rodinných vztahů, podle chování rodičů, co vidí, to i napodobuje. Rodina je vlastně základem společnosti, kde si dítě vytváří vlastní identitu a typickou kulturu s vlastními tradicemi a hodnotami. Rodina je prvním článkem řetězce, který spojuje jedince se společností.

A tady si můžeme opět položit otázku. Jaký je rozdíl mezi pedagogikou rodiny a rodinnou výchovou? Pedagogika rodiny shromažďuje všeobecné teoretické nauky o rodině a přenáší je do systému pedagogických poznatků, které využívá při formování rodinných vztahů, rodinného života a při výchově dětí. Rodinná výchova poskytuje poznatky o zákonitostech výchovného procesu v rodině. Představuje určitou činnost s konkrétním obsahem.

Výchova působí na jednotlivé složky vychovávaného a na jeho osobnost. Jedná se o složky:

- emotivní (citová, vytváří se povaha vychovávaného)
- konativní (rozumová, další vliv na vzdělávání)
- kognitivní (poznávací)

Také je ještě potřeba zmínit ve výchově složky výchovného cíle. Tyto cíle bude vychovávaný využívat po celý život. Jedná se o tyto cíle.

- mravní (mravní citění, společenské návyky, mravní vzdělávání aj.)
- estetický (estetické citění)
- polytechnický (soubor polytechnických návyků)
- pracovní (citový vztah k práci, pracovní pohotovost)
- tělesný (soubor vědomostí o zdravé výživě, citový vztah k vlastnímu tělu)

Z hlediska utváření charakterových vlastností u dítěte je charakteristické tzv. heteronomní období. Je to období, ve kterém vychovávaný přijímá všechna pravidla, chování a normy jako neměnné. Je to období asi do šesti let, kdy dítě získává veškeré zkušenosti a to především prostřednictvím hry. Dítě většinou napodobuje a přizpůsobuje se vnější autoritě a právě toto období je velice důležité, pro další vývoj a chování. V tomto období je nezbytné se dítěti plně věnovat a učit ho různým věcem. Je důležité hrát si s batoletem, aby dítě cítilo neustálý kontakt, a i když jeho vývoj ještě

nedovoluje pohyb, jako u většího dítěte, je právě na rodičích (dříve se psalo hlavně na matce), aby mu umožnili pohyb a to zejména fyzickým kontaktem.

J. Koch jmenuje několik zásad, které bychom měli dodržovat při výchově novorozence, kojence, batolete, prostě dítěte předškolního.

1. S výchovou bychom měli začít hned od prvních dnů života dítěte.
2. Cílem výchovy nesmí být urychlování vývoje, nýbrž plné využití všech vývojových možností (jedná se zejména o rozvíjení pohybové stránky).
3. Dítě, zejména v raném věku, se učí jen činností, vychovávat znamená aktivovat dítě k činnostem (hlavní aktivační prostředek je hra).
4. Dítě má dostat co nejvíce možností, aby mohlo nabývat nejrůznější zkušenosti (jak příjemné, tak nepříjemné, třeba zkušenosti s lidmi, zvířaty, věcmi).
5. K činnostem dítě lákáme, povzbuzujeme, ale nenutíme (dítě se samo rozhodne, kdy je na určitou činnost zralé)
6. Dítě potřebuje co nejvíce volnosti a svobody (dát dítěti volnost při výběru aktivit a ty pak výchovně využít).
7. Novou formu chování a nově vznikající dovednost musíme zpevňovat a odměňovat (nejdříve zpevňujeme pomocí podnětů, které vyvolávají příjemné tělové pocity a postupně přecházíme na zpevňování věcmi.).
8. Chování dítěte podněcujeme a usměrňujeme hlavně kladnými podněty, což neznamená, že nemáme ve výchově použít i podnětů záporných (ve výchově se bez zákazů neobejdeme).
9. Když se dítě něčemu učí, máme mu pomáhat, avšak pomoc musí být minimální (dítě musí vynaložit přiměřené úsilí).
10. Když si dítě osvojí určitou dovednost v jistých podmínkách, dáme mu co nejvíce možností uplatnit ji v jiných podmínkách (když se naučí chodit po rovné podlaze, tak mu třeba dáme možnost začít chodit i po trávě, kde to jde hůře).
11. Dítě má být co nejvíce v přímém styku s lidmi, nemá být jen vedle dospělých, nýbrž s nimi, potřebuje, aby se jím dospělý zabýval a společně s ním něco dělal.
12. Kojenec má být co nejčastěji v aktivním styku s malou skupinou dobře známých lidí, především s matkou a otcem.

13. V době, kdy se dospělý nemůže dítěti věnovat přímo, má je zaměstnávat nepřímo, tzn. má uspořádat prostředí dítěte tak, aby věci kolem dítěte a celé prostředí je podněcovalo k užitečným činnostem (hlavně je musí neustále kontrolovat).
14. Snažíme se vyvolávat a udržovat radostnou náladu dítěte a připravit mu radostné a šťastné dětství (uspokojit jeho biologické a psychické potřeby).
15. Děti nejsou stejné a při výchově je třeba respektovat jejich individuální vlastnosti a jejich stav.

(Doc.Koch J., 1977)

Když se člověk zamyslí nad těmito řádky, je to logické a prosté, ale hůře se to aplikuje při výchově ve svém prostředí a u svých dětí. Vyskytují se překážky, a i když si stále říkáme, že by se to mělo tak a ne jinak, uděláme to stejně špatně, protože i prostředí má velký vliv na toho, kdo vychovává. Ze své vlastní zkušenosti vím, že jsem se nechala manipulovat druhými lidmi (někdy rodinou a někdy i cizími) a nestála jsem si občas za tím, co jsem cítila.

2.2 VÝCHOVNÉ CÍLE A ZÁSADY

„Výchovné zásady vyjadřují vztah mezi cílem, obsahem, podmínkami a prostředky výchovy a vyplývají z poznání vztahů výchovy a společnosti, z poznání a respektování vztahů uvnitř výchovného procesu.“ (Kraus, Jůzl, Tannenbergerová, 2011, str.45)

Za výchovné zásady můžeme považovat například:

- Zásadu úcty ke každému člověku
- Zásadu opory a kladné rysy osobnosti vychovávaného
- Zásadu ohledu na věkové a individuální zvláštnosti vychovávaných
- Zásadu důslednosti
- Zásadu trvalosti
- Zásadu spojení výchovy se životem

(Kraus, Jůzl, Tannenbergerová, 2011, str.45-46)

Ve věku batolete a nemluvněte je zásada pravidelnosti a jednání s dítětem jako s rovnoprávným členem rodiny a ne nikdy, jako by bylo podřazené a nebo nadřazené. Pravidelnost v tomto období vytváří počáteční základy sebeovládání a také se vytváří to, že v pozdějším věku pro něho nebude žádnou překážkou vytvořit si třeba pravidelnost ve vstávání do školy, práce apod. Při pravidelném režimu se nervová soustava „unavuje méně.“

V předškolním věku je potřeba ve výchově zdůraznit zapojení se do dětského kolektivu. Zde mají velký význam mateřské školy a různé kroužky, které dítě navštěvuje i když třeba s rodiči. Vytváří se duševní vlastnosti jako je vytrvalost, schopnost zařadit se do kolektivu, tvořivý elán a další. I v tomto věku je velmi důležitá rodina, která svou výchovou u dítěte vytváří smysl pro pořádek, pro povinnost, pravdomluvnost a respektování druhých.

Ve starším školním věku je důležitý úkol, jak pro rodinu, tak i pro školu a to je výchova pro povolání a způsoby dalšího správného rozvíjení samostatnosti a ukázněnosti.

V pubertě a ve věku před dospělostí je potřeba výchovou přispět k tomu, aby vychovávaný měl kladný vztah k práci, k druhým lidem i k sobě samému. (Dr.Šulc, 1953)

2.3 SLOŽKY VÝCHOVY

Složky výchovy se stále vyvíjí a to v souladu s potřebami společnosti. Jsou v nich realizovány obecné výchovné cíle a můžeme je chápat jako základní oblasti rozvoje vychovávaného, směrem k všestranné osobnosti. Složek výchovy máme několik. Nejčastější je pětisložkové dělení na výchovu rozumovou, pracovní, mravní, estetickou a tělesnou. Dále se setkáváme s výchovou světonázorovou, technickou, právní, politickou, dramatickou, ekologickou, vědeckou, jazykovou nebo ekonomickou.

Na některé složky se podíváme blíže:

Výchova rozumová a světonázorová ta rozvíjí u člověka jeho celkový pohled na svět, na jeho vznik, na jeho vývoj a smysl. Do této složky bych zařadila i vliv náboženství a zda je člověk věřící či nikoli.

Naopak výchova technická a pracovní seznamuje jedince s vědeckými principy současné techniky a ekonomiky a tím rozvíjí jeho technické a pracovní dovednosti a návyky. Pracovní výchova se začíná vyučovat již na základních školách a můžeme sem zařadit jak pěstitelské práce, tak práce s drobným materiálem a myslím, že i toto pracovní vyučování nám dává do dalšího života řád a chuť pracovat.

Výchova morální patří mezi náročnější složky výchovy, protože pod pojmem morálka si každý představuje něco jiného. Morálka znamená celkovou představu správného jednání ve společnosti. Od pravidel zdvořilosti se liší tím, že se týká věcí závažných a podstatných, na druhé straně od práva se liší tím, že se nedá soudně vymáhat a za její porušení nejsou sankce (trest). Už jako malým dětem nám rodiče říkali, co je správné a co ne, ale nevěděli jsme, že mluví o tzv. morálce. Postupem času si člověk vytvoří svůj vlastní názor a ve většině případů nechce, aby se k němu někdo choval špatně nebo nespravedlivě, a tak se snaží o totéž, i když někdy opak je pravdou. Pod pojem morálka patří i takové hodnoty jako je svoboda, krása, přátelství, láska, respekt, tolerance a řada dalších, se kterými se setkáváme v každodenním životě.

Výchova estetická formuje jedince v oblasti umění a krásy. Jejím cílem je rozvinout vnímání, chápání, citové prožívání a hodnocení umění a krásy. Již malým dětem někteří rodiče zpívají a vedou je k hudbě, tanci a či kreslení. I četba patří do výchovy estetické. Na základní škole se děti v těchto směrech zdokonalují a tříbí se jejich vkus. Někteří se v tomto směru budou vyvíjet dál a jiní na tuto výchovu zanevrou, protože jim bylo ve škole, nebo i v rodině vytýkáno, že nemají talent na zpěv a nebo výtvarnou výchovu. Dle mého názoru by se měli nechat zpívat i kreslit i ti, kteří moc nevynikají, protože tato činnost přispívá k uvolnění napětí a stresu. (pokud se s tím nechtějí živit).

Další velice významná složka je výchova tělesná. Ta rozvíjí zdraví jedince a tím upevňuje jeho tělesnou zdatnost, rozvíjí vlastnosti jako je odvaha, rozhodnost, sebeovládání, ukázněnost, či houževnatost.

Za touto výchovou následuje výchova zdravého životního stylu, která je v dnešní době velice důležitá. Vznikají různé závislosti na technických věcech, jako jsou počítače, mobily. Tyto závislosti způsobují vadné držení těla, lidé velice málo chodí do přírody. Mezi další závislosti patří v dnešní době třeba závislost na opalování (hnědá pokožka ze solárních zařízení), nebo závislost na cvičení a pěstování svalů. Dnešní trend je výborně vypadat za jakoukoliv cenu, mít hodně financí chlubit se kde jsem byl a čeho jsem dosáhl. Ostatní zůstává stranou, a proto je důležitá tato složka výchovy, která nás vede ke spokojenosti, klidu, pohybu a radosti z normálních věcí kolem nás. Měli bychom právě dětem začít vštěpovat, že naše zdraví bychom neměli obětovat naší pohodlnosti a i my bychom se měli včas zamyslet, kam nás tlačí tato společnost. Kdo vychoval tuto generaci? Většinou si neváží svého zdraví, neumí hospodařit a my bychom jim měli ukázat, jak zabrzdit a ne jak se zadlužit a nebo utápnout své problémy v alkoholu. Doba pokročila až tam, že vlastně nejen cizí lidé se nenávidí, závidí si, ale tyto vztahy jsou i v rodinných, kde jeden neví, co dělá druhý, jaké má problémy. Rodina, která je základem všeho, se rozpadá, nebo se nikdy neutvoří. Jakýkoli problém se u mladých ihned řeší rozchodem a nikdo si už neumí vážit drobností, neumí se dívat kolem sebe, jak je krásná příroda, jak je hezké, když je pohoda a klid.

Rozumová výchova poskytuje soubor vědomostí a dovedností, v oblasti jazykové výchovy, společenských, přírodních a technických věd, rozvíjí poznávací schopnosti, vytváří základy pro získání dalšího odborného růstu a vzbuzuje touhu po dalším vzdělávání.

Ekologická výchova je výchova k ochraně životního prostředí. Má za cíl, aby se vytvářely takové podmínky, které neohrožují přírodu, živočichy a zvířata a neničí surovinové zdroje. Je založena na ekologii jako vědě o vztazích organismů, lidí a prostředí, ve kterém žijí a na sebe působí. Je prováděna jak hromadnými sdělovacími prostředky a osvětou, tak prostřednictvím školního vzdělávání. Pro mě je tato výchova nesmírně důležitá, nevzpomínám si, že by nám na základních školách něco říkali o tom, jak se chovat k přírodě a všemu, co nás obklopuje. Někteří si stále myslí, že to živé, co je kolem nás není třeba ochraňovat, že si příroda pomůže, ale bohužel není tomu tak.

Mám velkou radost z toho, že je dnes u většiny mladých lidí vyvinut kladný vztah k přírodě, ale tyto vztahy a zkušenosti je nutné předávat dál.

V dnešní době je stále častěji zmiňována tzv. výchova k finanční gramotnosti a to proto, že se stále více lidí zadluhuje. Není proto na škodu, aby se již děti učily hospodařit s penězi a majetkem. Výchova k finanční gramotnosti je souborem znalostí a dovedností hodnotových postojů člověka. Je důležité, aby člověk dovedl zabezpečit sám sebe a celou svoji rodinu, aniž by se přiklonil k zadluženosti.

S rozvojem vědy a techniky došlo také k rozvoji a rozšíření médií, které každodenně ovlivňují náš život. Úkolem mediální výchovy je prostřednictvím slov a obrazů vyvolávat emoce, které nás podněcují k dalším akcím i když tou akcí může být pouze to, že si zítra opět noviny koupíme nebo televizi znovu zapneme. Média, která jsou zdrojem informací z celého světa, mohou rozvíjet citlivost vůči stereotypům, předsudkům, toleranci a empatii. Média také napomáhají k rozvoji komunikačních dovedností, slušného vystupování atd. Měla by vést k uvědomování si vlastního života jeho hodnot i odpovědnosti za jeho naplnění. Jsou zde i názory, že média mají špatný vliv na chování některých jedinců, ale myslím, že nám přinášejí více kladného, než záporného. To, že se rozšiřuje kyberšikana, pedofilie, není vina médií, ale celé společnosti. Když se vynalezne něco, co člověku přinese prospěch, ihned se najdou lidé, kteří toho zneužijí a tím přidávají starost celé společnosti.

Neměla bych zapomenout ani na výchovu multikulturní. Může se nám jevit jako snaha ovlivňovat vztahy mezi kulturami, ale východiskem této výchovy by měla být výchova k toleranci a ke snášenlivosti. Tato výchova by měla reagovat na proměny současné společnosti a hledat vztahy mezi multikulturním přístupem a současným posilováním kulturní identity. (Kraus, 2008)

V české společnosti se předsudky a negativní postoj k minoritám výrazně zvýšily. Je také pravdou, že jsem se jako dítě velmi málo setkávala s lidmi jiných ras a tak pohled na společnost současnou a tu v předešlých letech může být trochu odlišný. V současné době jsou také důvodem „nesnášenlivosti“ média a chování našich romských spoluobčanů. Když se zamyslím nad svým vlastním názorem, tak beru to, že špatný člověk je špatný, a ne ten, kdo je odlišné barvy, vyznání atd. Tato výchova je velice významná pro sociální pedagogiku, a to proto, že se zde velice dají uplatnit city, které napomáhají kvalitě života. Jako je například výchova k lidským právům, výchova k pomoci, svépomoci, výchova k efektivní komunikaci, výchova k etnické citlivosti atd.

(Kraus, 2008)

2.4 VÝCHOVNÉ CÍLE A JEJICH ČLENĚNÍ

- V té nejobecnější podobě je výchovný cíl ucelená představa předpokládaných a žádoucích vlastností člověka, které lze získat výchovou.
- Rozlišujeme výchovné cíle individuální a sociální. Individuální cíl je uskutečňován ve snaze o osobní rozvoj a uplatnění jedince. Sociálním cílem se rozumí zaměření k zapojení člověka do společnosti tak, aby byl schopen uvědoměle a kvalifikovaně plnit své sociální funkce.

Obecný cíl je základem jednotlivých specifických cílů, které se týkají konkrétních dovedností, návyků a nebo vědomostí.

Materiální mají za cíl osvojení konkrétních vědomostí, dovedností a návyků potřebných k zvládnutí teoretických i praktických úkolů. Formální cíle se zaměřují na rozvoj schopností člověka.

Adaptační cíle vedou člověka k přizpůsobení se stávajícím podmínkám, cíle anticipační orientují výchovné působení k potřebám budoucnosti.

Teoretické cíle se zaměřují na vytvoření systému vědomostí, praktické cíle sledují rozvoj dovedností a návyků člověka tak, aby ve výchovném procesu byly stejnoměrně zastoupeny jak teoretická, tak praktická část.

Autonomní cíle vycházejí od jedince a jsou produktem jeho potřeby a vůle, heteronomní cíle stanoví jiní činitelé (stát, skupina, vychovatel, rodiče...).

Mezi důležité výchovné cíle se řadí i výukový cíl. Měla by zde nastat změna kvalitativní i kvantitativní a to v oblasti:

- kognitivní (vzdělávací)
- afektivní (postojové)

- psychomotorické (výcvikové)

Učitel by měl být schopen analyzovat učivo a přitom respektovat výsledky jednotlivých žáků. Měl by pracovat s žáky aktivně, aby mohli do výuky zasahovat.

Výchova se uskutečňuje za využití různých prostředků, které působí přímo a záměrně anebo nepřímo, ale vzájemně se doplňují. Základním prostředkem přímé výchovy je vyučování. K němu přistupuje vliv pedagogicky adaptovaného prostředí, působení hromadných sdělovacích prostředků, výchovné působení práce, hry, umění a sportu a výchovný vliv sociální skupiny, ve které jedinec žije a působí. Vyučování je vlastně výchovně-vzdělávací činnost. Ve vyučování se rozvíjejí u žáků vědomosti, dovednosti a schopnosti a stimulují se jejich postoje ke skutečnosti.

Druhým základním prostředkem výchovy je pedagogicky adaptované prostředí. Jeho výchovný vliv je pouze tehdy, je-li záměrně uzpůsobeno výchovným cílům. Jde vždy tedy o působení nepřímé, které se může v mnoha případech spojit s přímým vlivem vyučování.

Hromadné sdělovací prostředky vystupují v moderní pedagogice v úloze výchovných prostředků stále více do popředí. Vychovávají jak přímo, různými pořady věnovanými dalšímu vzdělávání, tak nepřímo, protože někdy ovlivňují oblast postojů, a to světonázorových, politických, mravních i estetických.

Práce je dalším stále významnějším výchovným činitelem fyzická i duševní, výchovný účinek práce je vyšší, čím je společensky významnější, čím dokonalejší je prostředí ve kterém jedinec pracuje, a čím vyspělejší je technika pracovní činnosti.

Hra – výchovný prostředek mající rozhodující úlohu v předškolním věku, tvoří základní formu dětské činnosti. Děti díky hře hlouběji poznávají svět, utvářejí si mravní a estetické postoje ke skutečnosti, rozvíjejí své schopnosti, potřeby, zájmy. Dalšími výchovnými prostředky jsou umění, sport a tělovýchova,.

Vzdělávání je proces záměrného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj. V praxi nelze oddělit výchovu a vzdělávání. Nejvíce se to projevuje na školním vyučování a to proto, že každý učitel při výkonu své profese zároveň vzdělává a zároveň vychovává. Z toho je odvozený termín „výchovně-vzdělávací proces“. Vztahy mezi školou, žáky a odbornými pracovníky jsou však často komplikované a to zejména v důsledku hektického životního stylu.

Výchova začíná v osobě vychovatele a v jeho zralosti. Jádrem výchovy je totiž sama existence a lidská a duchovní kvalita vychovatele, která působí a sama vyzařuje dávno před tím, než je použito prvního pokusu o výchovnou metodu. Jsou lidé, kteří vychovávají i když mlčí, a naopak.

2.5 ZAMYŠLENÍ SE NAD VÝCHOVOU VLASTNÍCH DĚTÍ

Další článek je výchova mých vlastních dětí. Tady se musím přiznat, že mně nejvíce trápí a co bych chtěla změnit a vrátit zpět, je to že i když jsem moc dobře věděla, že se spory mezi partnery nemají řešit před dětmi, přesto jsem to dělala a myslím, že to mělo negativní vliv na naše děti. Jsou už dospělé, ale stále se k tomu vrací a připomínají. Nevím, jestli mě změní to, že se stále častěji zamýšlím nad svým chováním, ale některé věci se bohužel nedají vzít zpět a nemohu je napravit. Také jsem si myslela, že tato kapitola bude pro mě ta nejlepší, ale jak jsem začala studovat literaturu a zamýšlet se nad výchovou svých dětí, stala se jednou z nejtěžších, protože zde objevíte svoje chyby, kterých jste se dopustili při výchově a myslím, že nikomu z nás se nelíbí číst a nebo slyšet to, co dělal špatně a nebo mohl udělat lépe. Ale jak říkám, chybami se člověk učí a tak bych mohla být nápomocna třeba ve výchově vnoučat (když o to někdo bude stát) a napravit tak svoje chyby. Nebudu zde psát podrobně o výchově, vývoji svých dětí, ale vezmu to všeobecně a kde si myslím, že je to důležité, tak o tom napíšu něco víc.

Mám dvě dospělé děti a to dceru Zitu (23 let) a syna Patrika (20 let). Zatím oba bydlí s námi v jednom domě a bydlí tu i přítel od dcery. Přítelkyně od syna u nás přespává jen někdy. Když se mně narodila dcera, tak nás v porodnici učili, jak se o dítě starat. Tehdy mi bylo 19 let a vlastně jsem nic nevěděla. Knihu jsme si přečetla jen letmo, ale o výchově to v žádném případě nebylo, spoléhala jsem sama na sebe a svoji rodinu. Po příjezdu domů jsem zjistila, že to není jen hraní si s dítětem, ale je to krmení, hygiena, vstávání k němu, praní a tak všechno kolem dokola. Velice mně pomáhala

maminka, tatínek, babička i manžel a já jsem se mohla věnovat dítěti. Začala jsem být tou matkou, pro kterou je dítě všechno. Jak už jsem zmínila, žádné knihy o výchově a vývoji jsem nečetla, ale musím říct, že jsem se dceři věnovala s láskou a neustále jsem s ní byla v kontaktu. Naštěstí se vyvíjela zcela normálně, i když tam nějaké problémy v začátku byly, ale na vývoj to vliv nemělo. Velice brzy začala mluvit, chodit a hlavně problémy s pomočováním od 1,5 roku nebyly. To se ale změnilo pobytem v nemocnici, kde musela být kvůli úrazu 14 dnů hospitalizována a v této době jsem tam s ní být nemohla, protože tehdy na to nebyli zařízení. Dcera se vrátila apatická, pomočovala se a trvalo mně aspoň měsíc, než se nám vrátila do normálu. Trošku problémy byly při jídle, než by nebyla v klidu, ale nechtěla nic jíst. Byla velice temperamentní, ráda kreslila, modelovala a tak začala navštěvovat různé kroužky od dětství až do puberty. Musím říct, že jsem se nikdy nestyděla jít s dětmi někam na návštěvu, protože se vždy uměly chovat. Tak šel vývoj a výchova až do 11 let, kdy bylo vše v nejlepším pořádku. Nastalo dost drsné období a to bylo způsobeno, jak velice vleklým onemocněním dcery, tak nastupující pubertou. Naše výchova v tomto období nebyla ideální, protože, pokud je vaše dítě několik let vláčeno po nemocnicích, nevíte co bude a co se děje, každý říká něco jiného a vám nezbývá než doufat a bojovat, aby to bylo dobré upnete se na něho a je středem vesmíru. V této době byl syn již na světě a bylo mu 8 let, ale pokud se zamyslím, šel jak se říká trochu stranou, protože” zaplat’ Pán Bůh“, tolik péče nepotřeboval, nebo to tak nevypadalo. Hrozné období u dcery jsme přečkali, byly tam i problémy z docházkou, prospěchem, přestala navštěvovat všechny kroužky, ale zvládli jsme to. Stálo to vypětí celé rodiny a hlavně jí samotné, musela také velice bojovat, ale dokončila gymnázium, jazykovou školu a nyní prodává v obchodě, kde je velice spokojená. Vyrosl z ní velice milý člověk, který je ochotný každému pomoci, je vlídná a hodná . Její kreativnost jí zůstala a využívá ji v práci a nebo při vaření. Tímto jsem chtěla říci, že i velice špatné období se dá překonat, když je rodina, která za vámi stojí a pomáhá vám a myslím, si, že ta láska a výchova, kterou jsme ji dali, je stále v ní a bude ji předávat dál.

Pokud se zamyslím nad výchovou svého syna, bylo to opět všemi milované dítě. Stejně jako s dcerou jsme i se synem trávili každou volnou chvíli i když už tolik času nebylo. Do výchovy se velice zapojoval i manžel, ať už to bylo hraní s hračkami anebo čtení knížek a u syna to bylo čtení encyklopedií. Od dvou let znal téměř všechna známá zvířata a kontinenty a záliba v četbě provází naše děti i v dospělosti. Musím říct, že vývoj a výchova u syna probíhala poklidněji ani v období puberty s ním žádné starosti nebyly a dalo se s ním domluvit. Jelikož jednu dobu na něho nebylo moc času, myslím, že to mělo dobrý vliv na jeho samostanost a to zejména ve škole, protože jsem

od jeho 10 let se nemusela starat o to jestli je naučený a jestli má úkoly. Také to mohlo dopadnout i obráceně, ale to bychom ihned zasáhli. Syn se dnes věnuje experimentální biologii je hodný a svědomitý. Někdy je trochu paličatý a někdy má na prvním místě jen sebe, ale jak tak pozoruji i to se mění. Někdy mu říkám, ta láska, a ten čas, co jsme vám věnovali, tam někde uvnitř ve vás je. Chybou při výchově u nás bylo to, že jsme je u sportu nepřidrželi trochu déle, ale umožňovali jsme jim různé sporty, ať to bylo plavání, lyžování, jízda na kole, kolečkových bruslích, jízda na koni, nikdo s nich se ničemu nevěnoval. Dcera až nyní, díky svému příteli začala opět lyžovat a jezdit na bruslích a syn a jeho záliba? Je to jízda na motorce. Musím napsat, že jsme mu ani jako malému, ani jako většímu o motorkách nic neříkali a jak synovi bylo 11 let tak to začalo a drží ho to dodnes. Tak někdy uvažuji, jestli rodiče opravdu mají takový vliv na výchovu svého dítěte a nebo má potom větší vliv třeba společnost a nebo kamarádi? Nikdy jsem nelitovala, že jsem měla děti tak brzy a jsem na ně pyšná. Výchova u nás probíhala trochu volněji. Moc jsem nekladla důraz na pravidelnost, ale řídila jsem se podle potřeb dítěte. Myslím tím spánek, hraní, ale ne stravu a hygienu. I v době dospívání jsme zvolili volnější výchovu, věřila jsem dětem a musím říct, že mě zklamaly málokdy. Nikdy jsme neměli problémy s kouřením, alkoholem a drogami, vždy jsme se snažili, abychom věděli, kde jsou a s kým (i když v dnešní době není problém si něco vymyslet). Moje děti mají velice kladný vztah k přírodě, mají i sociální cítění, zajímají se o dění kolem sebe. Vím, že se na ně mohu spolehnout. Možná u syna bych uvítala kladnější vztah k práci, tím myslím zahrada, domácnost, ale zase má velice kladný vztah k získávání nových poznatků. Dcera je dle mého názoru pracovitější má vyvinuté estetické cítění a možná trochu více i sociální a rodinné. Každý je jiný, ale myslím si, že tak to má být. Mám ze svých dětí radost i když, tak jako u každého z nás je tam něco negativního, ale jsme lidé a jak jsem již psala, každý z nás je jiný.

II.

PRAKTICKÁ ČÁST

SEZNÁMENÍ S PRAKTICKOU ČÁSTÍ MÉ PRÁCE

V této kapitole se seznámíme s praktickým postupem ke stanovení způsobu a zdroje výchovy. Při zpracování praktické části byly využity teoretické znalosti a kvantitativní výzkum. Kvantitativní výzkum se opírá o dedukci (teorie, formulace hypotéz). Jako kvantitativní výzkum jsem zvolila formu dotazníku. Dotazníková šetření jsou jednou z nejčastějších metod sběrů dat. Jejich výhodou jsou relativně nízké nároky na čas a finance, menší náročnost na počet výzkumníků, opakované použití dotazníku, určitá míra anonymity, reprezentativita výsledků a vysoká standardizace umožňující statistickou analýzu dat. Jsou zde i nevýhody jako například: měření názorů a postojů, ale ne skutečného chování, lidé nejsou nuceni sdělovat, co opravdu dělají, ale co si myslí, že by mělo být správně a také určité zkreslení kvůli dobrovolnosti odpovídat (vždy odpoví pouze ten, kdo chce. U dotazníkového šetření je velice důležité nepodcenit žádnou z etap v průběhu celého šetření tou je:

- Příprava dotazníkového šetření
- Zpracování a analýza dat
- Interpretace a prezentace výsledků

3.1 Příprava dotazníkového šetření

Dříve, než jsem začala jakkoli dotazník tvořit, bylo třeba, aby byl jasně zformulovaný problém tj. co nevíme a jasně daný cíl, co chceme dotazníkem zjistit. Pokud se tato přípravná fáze podcení, s velkou pravděpodobností se po druhé fázi dojde ke zjištění, že výsledná data dávají odpovědi na jiné otázky, než jaké jsou ve skutečnosti třeba. Dlouho jsem uvažovala, jaké položit otázky, abych se z nich dozvěděla, co jsem potřebovala vědět ke svým hypotézám. S tímto problémem mně pomohl až můj syn. S jeho pomocí jsem si stanovila jasný cíl a na to vytvořila odpovídající otázky. Otázek v mém dotazníku bylo 20 a z větší části byly uzavřené. Oslovila jsem 57 dotázaných ve věku od 19 do 26 let se vzděláním základním až vysokoškolským a to v okruhu asi 40 km od mého bydliště. Dotazovaní byli vybráni náhodně.

3.2 Zpracování a analýza dat

Po vyplnění všech 57 dotazníků jsem začala zpracovávat data. Musím říci, že na všechny otázky mně dotazovaní odpověděli. Začala jsem si dotazníky třídit podle odpovědí. Někde to bylo na dvě odpovědi a naopak u některých otázek to bylo i na 5 a více. Nejvíce času při zpracování dat zabralo roztřídění u otázky č.14, která zněla, jaký mají vztah dotazovaní k jednotlivým složkám? Jako složky byly uvedeny: ekologie, ekonomika, estetika, média, morálka, multikultura, politika, právo, sport, věda a zdravý životní styl. Dotazovaní měli na výběr vztah kladný, neutrální a nebo záporný. Bylo zajímavé, jakým směrem se dnešní mladí lidé nejvíce ubírají a k čemu naopak mají vztah záporný. Myslíme si, že se o nic nezajímají, ale opak je pravdou

3.3 Cíl výzkumu a stanovení hypotéz

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo zjistit vliv a váhu dopadu jednotlivých složek, jako je škola, rodina, média a přátelé, na jedince. Jedincem uvažujeme již plnoletého a v tom případě i vychovaného člověka. Konkrétně v mé práci jsou tito jedinci uvažováni v rozsahu let 19-26 a to z důvodu mého zájmu o vliv výchovy právě na tuto věkovou kategorii.

Další část vyhodnocování měla za úkol zjistit, kterým směrem se právě tito jedinci ubírají. Respektive, kterým směrem byly vychovávány.

Ke stanovení výsledků mých cílů a závěrů, jsem si vytvořila několik základních kategorií ke zjištění zájmu respondentů, zejména kvůli prvotní nejednoznačnosti odpovědí u otázek č.13 a č.17. a to, v důsledku volné odpovědi. Dále se o jednotlivých kategoriích zmíním v následujících částech bakalářské práce.

Stanovení hypotéz:

H. 1: Největší vliv na výchovu jedince má jeho rodina.

H. 2: K oblasti ekologie a médií se bude nejčastěji objevovat kladný vztah.

Naopak záporný vtaah se bude nejčasteji vyskytovat u složek politika a zdravý životní styl.

3.4 Shrnutí výsledků dotazníkového průzkumu a vyhodnocení hypotéz

Nyní se dostáváme k samotnému vyhodnocení mé praktické části bakalářské práce, která se skládala z dotazníkového šetření jak již bylo předneseno. Samotný postup vyhodnocování v mém případě spočíval v procházení každého jednotlivého dotazníku a pečlivé dokumentaci odpovědí respondentů. K přehlednosti a k minimalizaci chyb při vyhodnocování mi velice dobře posloužili tabulky, do kterých jsem si průběžně zaznamenávala jednotlivé odpovědi a jejich kvantitu výskytu v rámci všech dotazníků.

Na následujících řádcích rozeberu a vyhodnotím každou otázku zvlášť. V příloze pak naleznete grafické zpracování mého vyhodnocení jednotlivých otázek a to pomocí přehledných a barevně rozlišených koláčových grafů.

Ot. č. 1 Pohlaví

- V této otázce jsem zjišťovala, jak název sám napovídá, pohlaví dotazovaných. Během vyhodnocování této otázky bylo zajímavé si všimnout rozdílnosti při vyplňování mezi pohlavími. Samozřejmě mám na mysli následující otázky na základě určení pohlaví v otázce první a ne samotnou otázku číslo 1. Všimla jsem si, že muži častěji vyplňovali záliby vztahující se ke sportu, naopak u žen se častěji vyskytovali odpovědi napovídající zálibu v umění.

Ot. č. 2 Věk

- Otázka vztahující se k věku sloužila k vymezení rozdílných věkových kategorií. Překvapila mě shoda vyplňovaných otázek v průběhu celého dotazníku mezi oběma věkovými kategoriemi. Dalo by se napsat, že mezi nimi nebylo rozdílu. Čekala jsem přinejmenším rozdíly v hodnotách a zájmech ať už k vůli věkové zralosti a nebo rozdílnosti výchovy v běhu času.

Ot. č. 3 Bydliště

- Vzhledem k mému vlastnímu bydlišti a relativně úzkému okruhu dotazovaných jsem již dopředu tušila většinový podíl na straně vesnice. Tento můj předpoklad se záhy potvrdil. Avšak jsem také zjistila, že tato otázka mi v mém šetření výrazně nepomůže. Nicméně tento závěr vyplynul až po samotném vyhodnocení. I přes toto úskalí bylo opět zajímavé sledovat, že u dotazovaných z vesnice se častěji objevuje vztah k přírodě než u dotazovaných z měst.

Ot. č. 4 Pocházíte z rodiny

- V tomto bodě šetření jsem nečekala žádnou odpověď „výchova prarodičem/pěstounem“ a přesto, byť v malé míře, pouhá 4%, se vyskytla. Jinak tato otázka mi umožnila zhodnotit, avšak pouze omezeně, míru vlivu rodiny na jedince.

Ot. č. 4 Funkčnost rodiny

- Tady se podle mého názoru vytvořil první problém. Myslím si, že dotazovaní nedokázali a nebo nechtěli odpovídat úplně pravdivě. Funkčnost rodiny se prokázala v celých 92% případů, což neodpovídá obecnější statistice. Mohlo to mít na svědomí, jak relativně malý počet dotazovaný, tak i neochota se svěřovat, byť prostřednictvím anonymního dotazníku. Nicméně jsem dále v celkovém vyhodnocování pracovala s čísli, která mi byla poskytnuta prostřednictvím právě mnou vypracovaného dotazníku.

Ot. č. 6 Věnovali se vám rodiče ve vašem dětství ve vztahu ke hře?

- Důvod šesté otázky je jednoznačný. Hra je ve vývoji dítěte velice důležitou složkou. Z toho logicky vyplívá, že čím více si rodiče s dítětem hrají, tím větší mají na jeho vývoj a výchovu vliv.

Ot. č. 7 Předčítali vám rodiče v dětství?

- Opět zde jde o věnování se dítěti a tudíž i o působení na dítě v oblasti právě výchovy. Překvapilo mě, že celým 65% rodičů svým dětem předčítalo. V širších šetřeních se mluví zpravidla o 50%. Jsem si ale opět plně vědoma toho, že ze statistického hlediska jsem měla k dispozici málo dotazovaných.

Ot. č. 8 Věnovali se vám rodiče ve vašem dětství ve vztahu plnění domácích úkolů?

- Otázka je koncipována tak, že v sobě schraňuje hned několik možných závěrů a proto jsem počítala pouze se závěry, které lze z odpovědí na tuto otázku s největší jednoznačností vyvodit. Pokud se rodič věnuje dítěti ve vztahu k plnění domácích úkolů, tak se zde opět promítá vliv na výchovu dítěte ve smyslu věnování se mu. Na druhou stranu se tím však i formuje vztah dítěte ke škole jako takové a tím se upevňuje vliv školy na výchovu jedince.

Ot. č. 9 Jaký styl výchovy byl na vás (v rámci vaší rodiny) aplikován?

- Díky této otázce jsem schopna zjistit kolik času a jakým způsobem se rodiče věnovali dítěti a z toho lze odvodit váhu jejich vlivu, tzn. váhu vlivu rodiny. Opět jsem byla překvapena. Tentokrát relativní četností odpovědi „Nedostatek času“, kdy byla zvolena v 21% případech. Mrzí mě, že toto procento bylo tak vysoké a rmoutí mě fakt, že rodiče nemají na svoje děti čas. Podle mého názoru jsou děti přednostně ti, co si čas od svých rodičů zaslouží nejvíce.

Ot. č. 10 Rozšiřovali vám vaši rodiče vzdělání?

- A znovu se zde orazí čas věnovaný dítěti. Jelikož pokud dítěti nevěnuje rodič čas, pak logicky není schopen dítěti rozšiřovat vzdělání. V této otázce, respektive odpovědi na tuto otázku nebylo nic co by mě překvapilo. Myslím, že možnost „Snažili se“ je nejčastější a to z jediného prostého důvodu. Pro rodiče, průměrně vzdělaného rodiče, je velice obtížné rozšířit dítěti znalosti nad rámec školních osnov, i kdyby se o to vyloženě snažil. A ke všemu přihlédnemeli k faktu, že rodiče dětí, které mi odpovídali na otázky v dotazníku, navštěvovali školu za éry komunismu, a všichni jisto jistě víme jaký vztah tenkrát panoval k všeobecnému vědění a ke studiu. Srovnámeli si osnovy z let kdy jsem navštěvovala gymnázium s osnovami dnešních gymnazistů, jako příklad mohu použít i svého syna, budeme světky diametrální odlišnosti, co se týká jak kvantity, tak kvality učiva.

Ot. č. 11 Vaše dosažené vzdělání

- Tady odpovědi jednoznačně zrcadlí vztahy ke škole jako takové a tudíž z nich odvodit i vliv. Taky jsem vycházela z předpokladu, že čím déle jedinec studuje, je tedy v přímém kontaktu se školou, tím déle na jedince právě škola působí a tím se i zvyšuje její vliv na výchovu.

Ot. č. 12 Jaký je váš vztah ke škole?

- Opět jsem u odpovědi na tuto otázku byla mile překvapena. Předpokládala jsem, že nejčastější odpovědi budou poukazovat na jistý nezáměr o školu. Nejčastěji volená odpověď byla „Kladný“ a to ve 49% případů. Když se s někým bavím ve svém okolí a zabrousíme na téma vztahu dítě škola, vždy se dozvídám, že děti školu rády nemají. Za typický příklad pokládám svoji neteř, která ke škole a k učení chová ničím nezakrývaný odpor. Na druhou stranu u svého vlastního syna bývám svědkem jisté formy lásky ke škole a učení se. Závěr z odpovědi u otázky číslo dvanáct jsem vyvozovala na základě faktu, že pokud má jedinec ke škole kladný vztah, nechá se jí i více ovlivňovat a naopak.

–

Ot. č. 13 Jaký předmět učil váš oblíbený pedagog?

- Zde jsem žádné konkrétní výsledky, nebo četnost určitých odpovědí nepředpokládala do předu a tudíž se moje očekávání nemohlo, jak naplnit tak eventuálně nenaplnit. Nejčastěji se objevovali odpovědi s humanitními předměty. Když jsem se nad tím zamyslela, připadalo mi to logické. Z vlastní zkušenosti a i všeobecného chápání mohu vyvozovat, že konkrétně na základní škole jsou milejší učitelé, kteří učí humanitně zaměřené obory. Například vyučující matematiky bývají často přísní, přísní a nelitostní. Chemie a fyzika jsou zase předměty všeobecně považované za velice těžké což může zapůsobit na dítě negativně ještě dříve než se s nimi setká. A ke všemu pokud si vzpomenu na učitelku fyziky mých dětí, neřekla bych že by ji kdy někdo mohl označit za oblíbeného pedagoga.

Ot. č. 14 Jaký vztah máte k jednotlivým složkám uvedených v tabulce?

- Za tuto konkrétní otázku vše vypoví vlastní koláčové grafy v příloze. Zmíním jenom tolik, že pro mě bylo celkem nečekané kolikrát respondenti zvolili kladný vztah ke zdravému životnímu stylu. Tato konkrétní otázka mi v mém šetření pomohla opravdu velikou měrou, kdy to byla právě ona, co mi pomohla stanovit směr výchovy jedinců.

Ot. č. 15 Kdo vás nejvíce ovlivnil během vaší výchovy?

- Úskalí takto položené otázky tkví především v tom, že odpovídající si nemusí plně uvědomovat váhu vlivu jednotlivých složek na svoji vlastní výchovu. Nicméně to byla také

dosti důležitá otázka ke stanovení mých závěrů, kdy respondenti odpovídali, jak jsem byla ujištěna, podle svého nejlepšího uvážení a nejčistšího záměru. Dle očekávání se velice často objevovala odpověď „Rodina“, média neoznačil nikdo, tento fakt mohlo mít na svědomí nepřiznání si plného vlivu médií na svoji osobu. A to proto, že pouhá reklama zprostředkovaná právě médií velice razantně a silně utváří osobnost jedince, ať už je to jeho jednorázové rozhodnutí například jaký televizor si pořídit a nebo ho přinutí změnit celoživotní stanovisko.

Ot.č. 16 Kdo vás nejvíce podporoval v zájmové činnosti?

- Při vyhodnocování jsem vycházela z premisy, že složka podporující jedince v zájmové činnosti nejvíce bude zároveň složkou notně působící na jedince z hlediska výchovy. Opět je zde odraženo kolik času jedinec s danou složkou tráví a také jaký je vztah jedince k jednotlivým složkám výchovy.

Ot. č. 17 Snažíte se v současnosti o zdokonalování sebe sama v oblasti vašeho zájmu, a jaký zájem to je?

- Odpovědi v této části dotazníku mi dali znovu nahlédnout na směr výchovy jedince. Nemile mě překvapilo, kolik respondentů odpovídalo, že se v zájmu nezdokonalují a vlastně ani žádný nemají. Takto odpovívších bylo 35%. Což není malá skupina jedinců bez zájmu. A jak je obecně velice dobře známo, každý by měl mít nějaký zájem nebo koníček.

Ot. č. 18 Jaký rozvoj je pro vás důležitý?

- Zde jsem čekala relativní vyváženost, mé očekávání se splnilo. K vyhodnocování této otázky jsem opět přistupovala tak, že lidé pro něž je důležitější individuální rozvoj, budou spíše ovlivněni rodinou než přáteli. Jelikož bez rozvoje sociálního se těžko udržují přátelské vztahy.

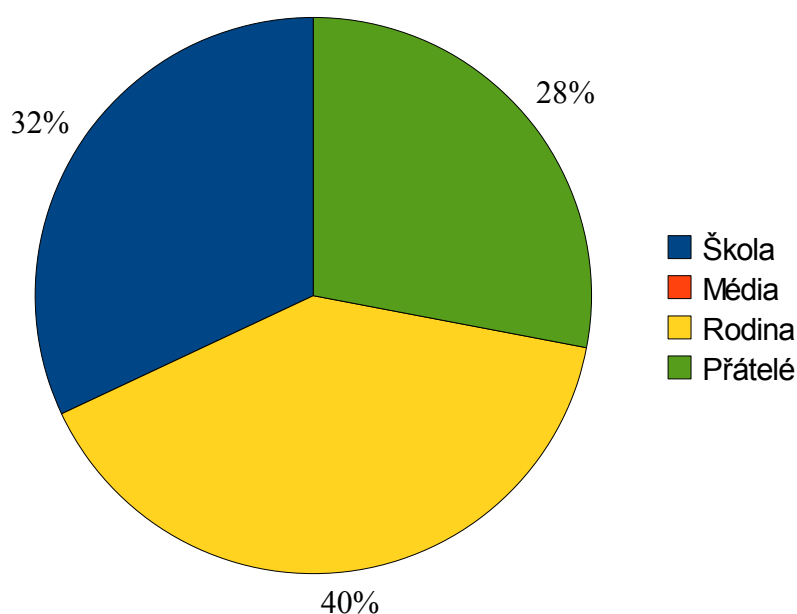
Ot. č. 19 Žijete sociálním životem?

- Opět byli výsledky zpracovány obdobně a na základě stejných předpokladů jako u otázky číslo 18.

Ot. č. 20 Jakým způsobem by jste chtěli vychovávat svoje vlastní děti?

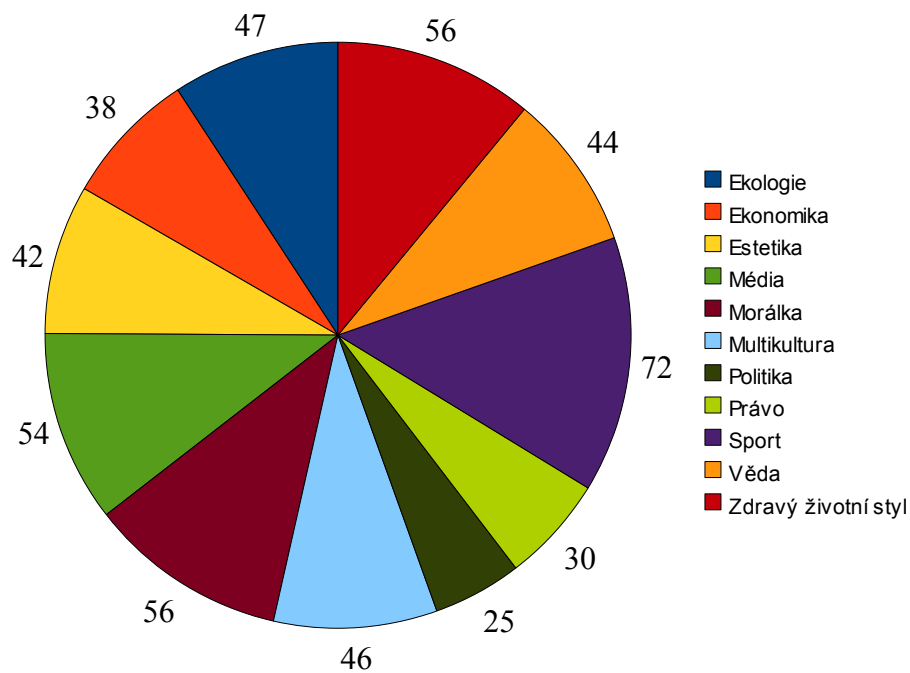
- Odpovědi a dalo by se říct i touhy respondentů v této otázce, odráží vliv rodiny na ně samé. Zarazilo mě, že vůbec někdo odpověděl „Zanedbávajícím“, dost dobře nedokážu pochopit kdo by chtěl vlastní dítě zanedbávat. Nejčastěji se objevovala odpověď „Demokraticky“, dle mého názoru byla její hojnost ovlivněna právě médii a současnou společností, kdy se cokoli co je označeno slovem demokracie automaticky považuje za to správné.

H. 1: První hypotéza, největší vliv na výchovu jedince má jeho rodina, se potvrdila. Na základě zpracování všech výsledků mého dotazníkového šetření mohu tvrdit, že největší vliv na výchovu jedince má opravdu jeho rodina. Při nejmenším toto tvrzení platí pro skupinu jedinců mnou dotázaných. K vizualizaci mých výsledků a jistou přehlednost jsem vypracovala názorný koláčový graf. z 57 dotázaných byl výsledek následující:

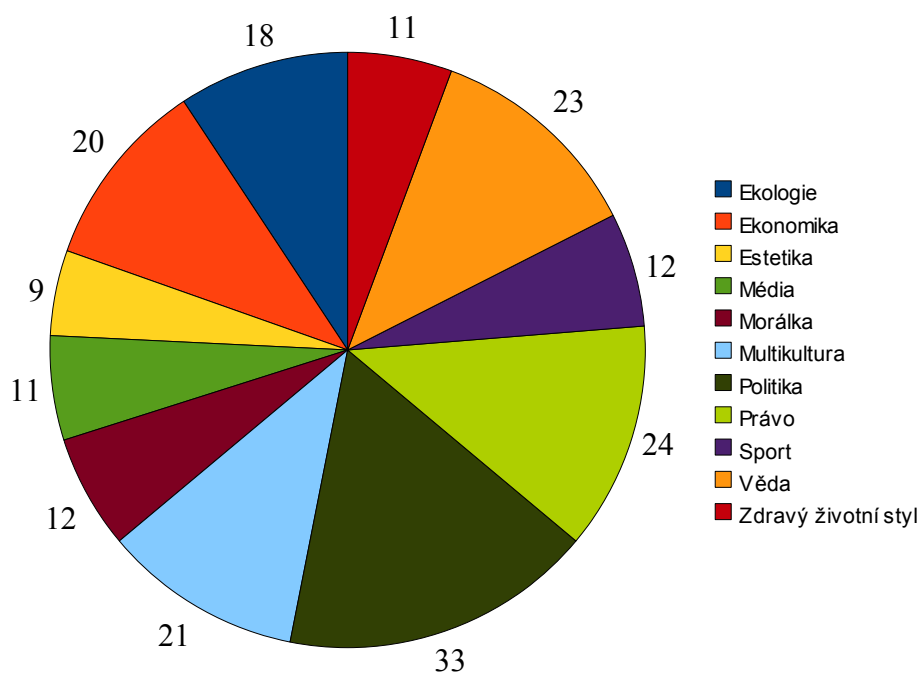

H. 2: K oblasti ekologie a médií se bude nejčastěji objevovat kladný vztah. Naopak záporný vztah se bude nejčastěji vyskytovat u složek politika a zdravý životní styl. Tato hypotéza se mi stoprocentně nepotvrdila. Složka, která měla po vyhodnocení nejvíce kladných odpovědí nebyla ekologie, ale sport přičemž tato složka měla 72% kladných odpovědí. Ekologie, která dle mého názoru měla zkončit na prvních příčkách, měla oproti sportu pouhých 47% kladných odpovědí. Další složkou, kterou jsem uvažovala mezi nejkladněji hodnocené, média, zkončila na místě třetím v celkovém pořadí četnosti kladných odpovědí mezi jednotlivými složkami. K zřehlednění přikládám koláčový graf, jenž ukazuje poměrové četnosti mezi kladnými odpověďmi jednotlivých složek.

Druhá část hypotézy 2. se mi potvrdila pouze z poloviny, a to v případě politiky, kdy splnila očekávání jako nejčastěji záporně hodnocená složka. Politiku záporně označilo celých 33% respondentů. Složka zdravého životního stylu byla v pouhých 11% hodnocena záporně. Naproti tomu si právě složka zdravotního stylu vedla vcelku obstojně mezi kladně hodnocenými složkami čehož si lze všimnout v předcházejícím grafu. Nyní přiložím i graf znázorňující jednotlivé poměry mezi zápornými odpověďmi.

ZÁVĚR

Na rozvoj individuálního a společenského v rodinné a školní výchově má nesporně vliv, jak výchova rodinná, tak výchova školou. Přičemž jsem si za cíl stanovila zjistit jak velký tento vliv je, a která složka výchovy se tímto dostává do popředí zájmu mladých lidí. S dávkou skromnosti mohu tvrdit, že jsem tento cíl splnila a na své otázky si úspěšně odpověděla.

Pravdou zůstává, že velikost mnou dotazované skupiny byla dosti malá a tudíž tyto výsledky lze s jistotou aplikovat pouze na ni. Mohly by mít i statistické zastoupení z hlediska široké veřejnosti a však ke stanovení přesnějších statistických závěrů by byl za potřebí větší počet dotazovaných, jak jsem již přednesla. Zpracované výsledky mi dokázaly, že můj úsudek, chcete-li předpojatost byly mylné. Během vyhodnocování mi bylo dopřáno zjištění, že mladí lidé, minimálně věková kategorie mnou dotazovaná, nejsou natolik lhostejní ke svému okolí jak se může zdát, nebo jak se předpokládá.

Moje výsledky hovoří jednoznačně ve prospěch právě mladých lidí a ukazují nám, že tato věková skupina má svoji budoucnost a také skýtá naději pro, v budoucnu příchozí jedince, jimž může právě tato zajistit ať už životní prostředí v přijatelné podobě a nebo životní jistoty. Nejsou to sebestřední a amorální individua, ale můj dotazník prokazuje, že minimálně nadpoloviční většina mladé generace jeví zájem o ekologii, sport, zdraví životní styl a morálku. Děkovat za to mohou a můžeme jak škole, která mladé k ekologii vede, tak i rodině, která má zase vliv na morálku a přístup jedince k ní. V mnoha případech jsem mohla být svědkem, jak se mladý a námi často zavrhaný člověk v důležitých otázkách, ať už znečišťování prostředí, nebo těžba neobnovitelných zdrojů, chová daleko zodpovědněji a v jistých ohledech i rozumněji, než například člověk v mé věkové kategorii.

Tímto svým závěrem se nesnažím vychvalovat a nebo vyzdvihovat mladou generaci jako takovou. Ale snažím se o pochvalu a uznání právě složkám výchovy, které na mladou generaci zapůsobily. Také jsem se díky této práci mohla zamyslet sama nad sebou a uvědomit si mnohé. Ať už to bylo k mé radosti z, samozřejmě s nadsázkou, dobře odvedené práce a nebo k smutku z mých chyb, kterých nebylo pomálu. Mohla jsem se zároveň utvrdit ve svém celoživotním přesvědčení o

obrovské váze a důležitosti rodiny. Právě v rodině mně bylo poskytnuto vychování z kterého těžím dodnes a které jsem se , leč ne zrovna stoprocentně úspěšně, pokusila předat svým vlastním dětem.

Vliv rodiny považuji, a dotazníky mi to potvrdily, za tak důležitý taky z důvodu toho, že právě s rodinou jedinec tráví nejvíce času. Často ne-li výhradně bývá rodina ta, na niž je závislý vztah například ke škole, médiím a nebo přátelům. Bývá to právě ona, kdo jedince dalo by se říci zprvu nutí navštěvovat školu a také mu říká, jak se k ní má stavět. Bývá to právě ona, kdo dětem vybírá , popřípadě schvaluje přátele. Bývá to právě ona, kdo dětem zpřístupňuje média. A proto si myslím, že ať už mluvíme o škole, přátelích nebo o médiích, tak v každé z této složek se částečně promítá vliv rodiny, což ho činí téměř všudypřítomným. Vždyť se přece říká, jaký otec, takový syn a nebo všem notoricky známé přísloví, že jablko nepadá daleko od stromu. Z těchto přísloví mám občas pocit, že naši předci již přede mnou a jistě i před mnohými dalšími podobné šetření jednou „provedli“.

Během tvorby mé bakalářské práce jsem si uvědomila, že člověk, tvor společenský, je nucen neustále podstupovat určitý druh a stupeň výchovy. Ať už je to na základě společenských konvencí a nebo individuálního zájmu, popřípadě individuální ochoty. V dospělosti se jedinec pouze částečně odpoutá od vlivu rodiny, avšak stále tu stojí slovo odpoutá. A tím pádem dostává prostor ke zmíněné sebevýchově. Ve vlastním zájmu a v zájmu široké obce doufám, že každý z nás se toho prostoru ujme zodpovědně a nezpůsobí tím sociální kolaps. Výchova nás provází celým naším životem, ať už jsme vychovávaní a nebo vychováváme.

Co se týká vlivu mé bakalářské práce na sociální pedagogiku mohu říci, že je zapotřebí komunikace. Mám tím na mysli komunikaci mezi vychovávaným jedincem a vychovávající složkou. A z toho důvodu by mělo být náplní práce mimo jiné i apelace právě na tuto, tolik potřebnou, odbornou komunikaci. Sociální pedagog by měl být mostem mezi jednotlivými složkami, měl by je spojovat a využívat jejich výhod a kladů a zároveň eliminovat jejich možné záporné vlivy, tak aby vytvořil jakousi jednotnou složku vedoucí ke správné výchově. Doufám, že tato práce přinese něco kladného a přispěje tak k efektivnější a plnohodnotnější výchově. I kdyby pouze v případě jednoho jediného jedince, budu vědět, že moje práce měla smysl.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Brierley, J. 7 prvních let života rozhoduje. Praha: Portál, 2000 (přeložil Balcar Karel)
ISBN- 80-7178-484-2
- Budíková, P. Krušinová, P, Kuncová, P. , Je vaše dítě připraveno do první třídy. Brno: CPress, 2004
- Čáp, J. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Praha, 1996, nakl. Příbram TRA s.r.o.,
ISBN 80-85866-15-3
- Dobson, J. Lásky a kázeň ve výchově dětí. Praha: Návrat domů, 1997
- Doňková, O., Novotný, J. Vývojová psychologie pro sociální pedagogy. Brno, 2010
- Eckertová, L., Dočekal, D. Bezpečnost dětí na internetu. Brno: Computer Press, 2013
- Horský, J. , SELIGOVÁ, M. Rodina našich předků. Cover typo: 1996, ISBN 80-7106-195-6
- Hrdlička, M., Kuric, J, Blatný, M. Krize středního věku. Praha: portál, 2006 ISBN 80-7367-168-9
- Huther, G. prof., Nitsch , C. Jak z dětí vychovat šťastné dospělé. Brno: Computer Press, 2011
- Janík, T., Švec, V. K perspektivám školního vzdělávání. Brno: Paido, 2009
- Katrňák, T. Lechnerová, Z. Pakosta, P. Fučík, P. Na prahu dospělosti. Praha: Dokořán, 2010
- Keith, F. Úspěšný návrh výzkumu. Praha: Portál s.r.o, 2008
- Koch, J. Výchova kojence v rodině. Praha: Avicenum, 1997
- Koch, J. Předškolní dítě a jeho vývoj a výchova. Praha: Čs. spol. pro šíření polit. a věd. znalostí, 1963
- Kraus, B., Sýkora, P. Sociální pedagogika I. Brno: IMS Brno, 2009
- Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. Praha. Portál, 2008
- Kučera, Z. O výchově bez receptů. Český svaz žen Mona. 1985 (edice knihovnička Vlasty)
- Lawrence, E. Shapiro. Emoční inteligence dítěte a její rozvoj. Portál: Praha 1997 ISBN 80-7178-238-6
- Lenderová, M., Rýdl, K. Radostné dětství: Paseka 2006, ISBN-80-7185-647-9
- Lusso, V. Prarodiče, rodiče a vnoučata. Praha: Portál, 2011
- Majorová, M. Dámy a pánové život začíná. Praha: Mír, 1980
- Matějček, Z. Co, kdy a jak ve výchově dětí. Praha: Portál, 2007

- Márová, Z. Problémy při výchově dorůstající dcery. Praha:Státní pedagogické nakl., 1980
- Martínek, Z. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha :Grada Publishing,a.s., 2009, ISBN 978-80-247-2310-5
- Navrátil, S, Mattioli, J. Problémové chování dětí a mládeže.Praha. Grada Publishing,a.s., 2011 ISBN 978-80-247-3672-3
- Palouš, R.Svobodová , Z. Homo educandus.Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011
- Primusová, H., Vajnerová, I. Jak vychovat pubertáka.Praha:Ivo Železný, 2003
- Průcha, J. Dětská řeč a komunikace. Praha:GradaPublishing, a.s., 2011,ISBN 978-80-247-3181-0
- Rogge, J.U. Výchova dětí krok za krokem.Praha: Portál, 2007
- Rydvalová, R., Junová, B., Jak sladit práci a rodinu a nezapomenout na sebe. Praha:Grada Publishing,a.s., 2011, ISBN 978-80-247-3578-8
- Skutil, M. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství Praha: Portáls.r.o., 2011
- Steinberg, J., Donahue, R. Sexy v padesáti a úžasná v šedesáti. Praha:Translation, 2008
- Stiefenhofer, M. Když se dítě vzteká, Havlíčkův Brod: Fragment, 2002, ISB 80-7200-649-5
- Střelec, S., Marádová, E. Kapitoly z rodinné výchovy. Praha:Fortuna, 1992, ISBN 80-85298-84-8
- Toman, J. Jak zdokonalovat sám sebe. Praha, 1980 .Členská knihnice
- Tománek, P. Teoretické východiská rodinné výchovy:Tribun EU, 2012 ISBN 978-80-263-0233-9
- Vidovičová, L. Stárnutí, věk a diskriminace- nové souvislosti.Papírny Brno, 2008 ISBN 978-80-210-4627-6
- Walterová, E.Úloha školy v rozvoji vzdělanosti.Brno: Paido, 2004
- West, G. Kenneth, Dobrodružství psychického vývoje: Portál, Praha, 2002, ISBN 80-7178-684-5
- Winterhoff, M . Proč se z našich dětí stávají tyraní: Ikar, 2011, isbn 978-80-249-1564-7
- Zahn, A. Výchova v období vzdoru. Brno: Cpress,.2012 – ISBN 978-80-264-0084

Další zdroje:

Časopis - Moje zdraví 09/2013 -článek Jak vychovat sebevědomé dítě

<http://www.nicm.cz/o-cm-je-to-dospivani>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Grafy k přiloženému dotazníku

PŘÍLOHA ČÍSLO 1: DOTAZNÍK

Instrukce k vyplňování: Prosím vyplňujte svoje odpovědi jednoznačně, zaškrtnutím příslušného políčka pomocí křížku. Případnou změnu odpovědi jednoznačně označte.

1. Pohlaví

- Muž
- Žena

2. Věk

- 19 – 22
- 23 – 26

3. Vaše bydliště v dětství

- Vesnice
- Město

4. Pocházíte z rodiny

- Úplná (matka + otec)
- Neúplná (pouze jeden rodič)
- Výchova prarodičem/pěstounem

5. Funkčnost rodiny

- Funkční (starost o dítě a jeho potřeby, věnování se dítěti)
- Nefunkční (nezájem o dítě a jeho potřeby, laskavý přístup k výchově)

6. Věnovali se Vám rodiče ve Vašem dětství ve vztahu ke hře?

- Ano
- Snažili se
- Nejevili zájem

7. Předčítali Vám rodiče v dětství?

- Ano
- Snažili se
- Nejevili zájem

8. Věnovali se Vám rodiče ve Vašem dětství ve vztahu k plnění domácích úkolů?

- Ano
- Snažili se
- Nejevili zájem

9. Jaký styl výchovy byl na Vás (v rámci Vaší rodiny) aplikován?

- Přílišná přísnost
- Přílišná láska
- Nedostatek času
- Lhostejnost
- Vyvážená

10. Rozšiřovali Vám Vaši rodiče vzdělání?

- Ano
- Snažili se
- Omezovali se na školní osnovy
- nejevili zájem

11. Vaše dosžené vzdělání

- Základní
- Vyučen/a
- Střední škola s maturitou
- VŠ (pokud právě studujete, prosím o označení – studuji)

12. Jaký je Váš vztah ke škole?

- Kladný
- Záporný
- Apatický

13. Jaký předmět učil Váš oblíbený pedagog?**14. Jaký vztah máte k jednotlivým složkám uvedených v tabulce?**

Složky	Vztah	Kladný	Neutrální	Záporný
Ekologie				
Ekonomika				
Estetika				
Média				
Morálka				
Multikultura				
Politika				
Právo				
Sport				
Věda				
Zdravý životní styl				

Poznámka: **Multikulturou je myšleno chápání a respektování kultur, popřípadě ras/etnik než je právě vaše kultura, popřípadě rasa/etnikum.*

15. Kdo Vás nejvíce ovlivnil během Vaší výchovy?

- Škola
- Rodina
- Přátelé
- Média

- Neovlivněn

16. Kdo Vás nejvíce podporoval v zájmové činnosti?

- Rodiče
- Škola
- Přátelé

17. Snažíte se v současné době o zdokonalování sebe sama v oblasti Vašeho zájmu, a jaký zájem to je?

18. Jaký rozvoj je pro vás důležitý?

- Individuální (osobní)
- Sociální (společenský)

19. Žijete sociálním životem? (Zapojování se do společnosti, mezilidské vztahy)

- Ano
- Ne

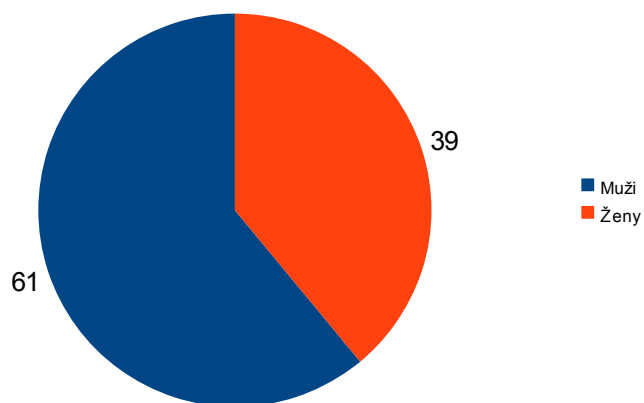
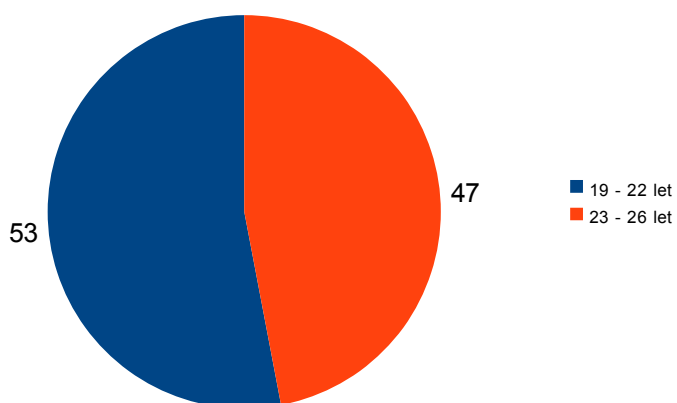
20. Jakým způsobem by jste chtěli vychovávat svoje vlastní děti?

- Demokraticky (sleduje potřeby dítěte, dává mu lásku)
- Liberálně (dítě samo rozhoduje, malé nároky, láska)
- Autoritativně (uplatňování přísných trestů)
- Zanedbávajícím (na dítě nejsou kladeny žádné, nebo velice malé nároky, bez známky citu)

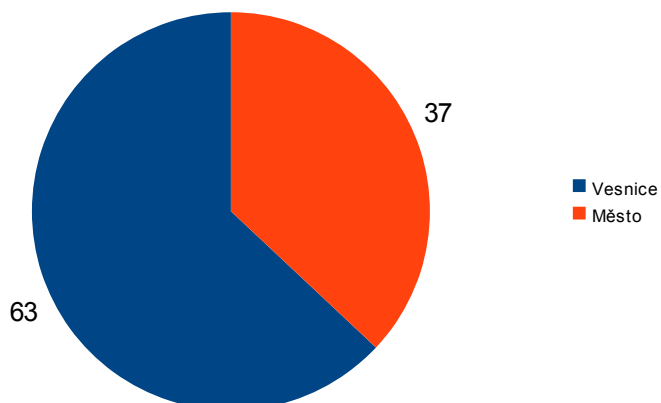
Velice děkuji za Váš čas strávený vyplňováním dotazníku. Opravdu si vážím Vašich odpovědí. Vězte, že právě Vámi vyplněný dotazník mi pomůže završit mé tříleté studium. Zita Dočkalová

PŘÍLOHA ČÍSLO 2: GRAFY K PŘILOŽENÉMU DOTAZNÍKU

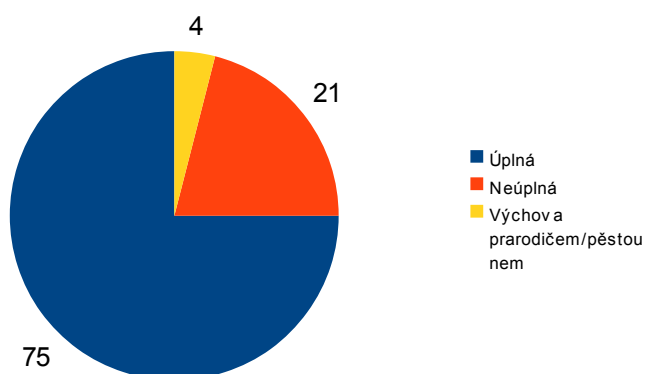
Hodnoty uvedené v grafech jsou v procentech.

1. Pohlaví**2. Věk**

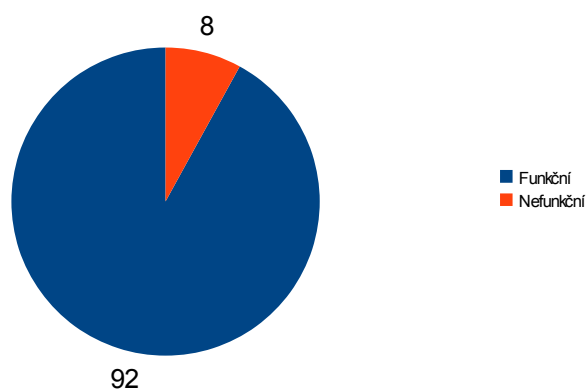
3. Vaše bydliště v dětství

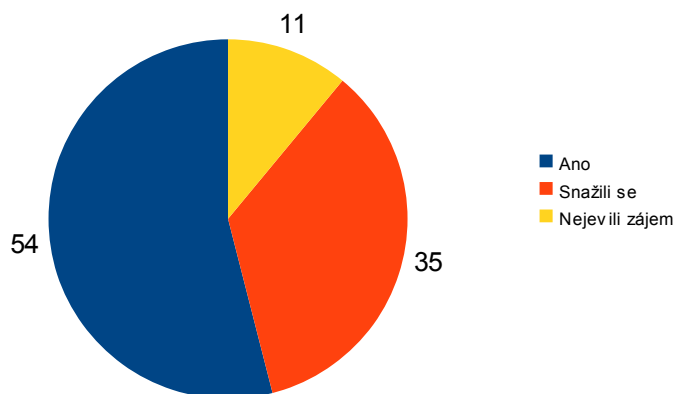
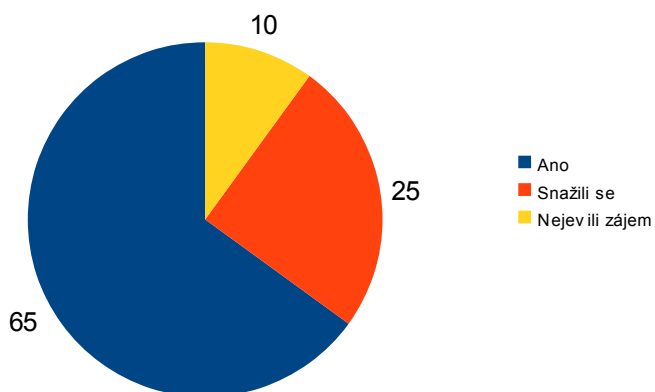
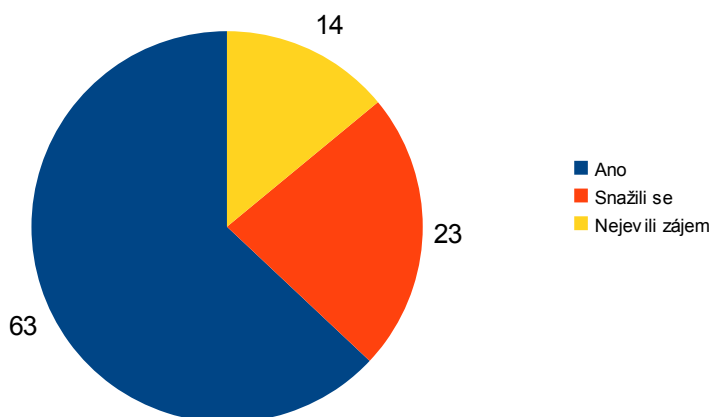

4. Pocházíte z rodiny

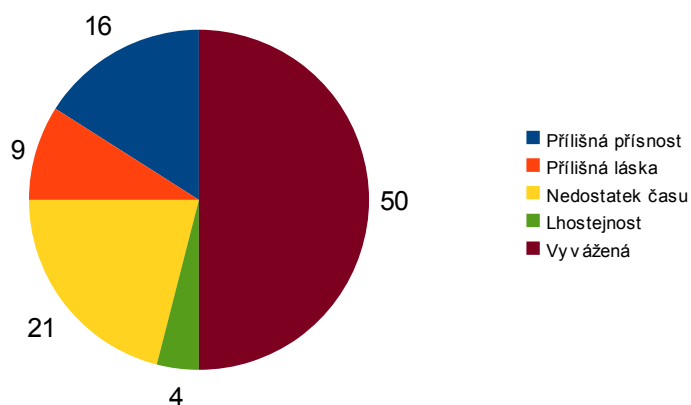

5. Funkčnost rodiny

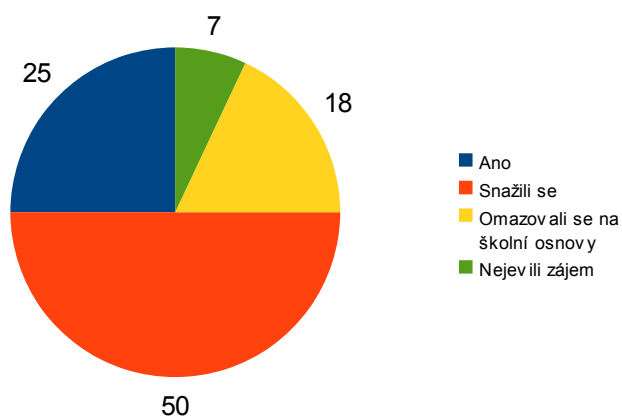

6. Věnovali se vám rodiče ve vašem dětství ve vztahu ke hře?**7. Předčítali vám rodiče v dětství?****8. Věnovali se vám rodiče ve vašem dětství ve vztahu k plnění domácích úkolů?**

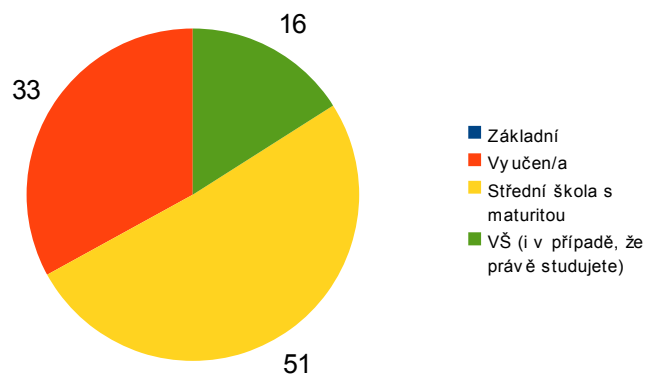
9. Jaký styl výchovy byl na vás (v rámci vaší rodiny) aplikován?

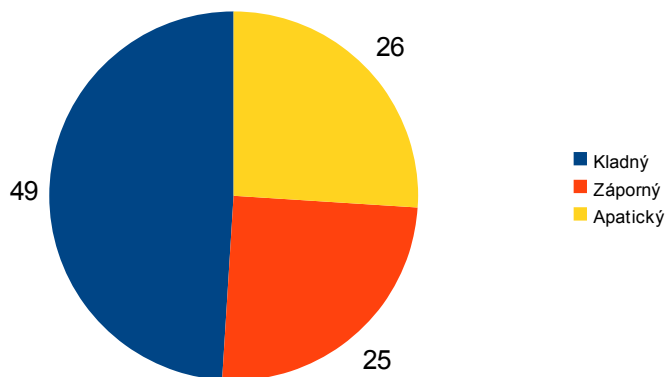
10. Rozšiřovali vám vaši rodiče vzdělání?

11. Vaše dosažené vzdělání

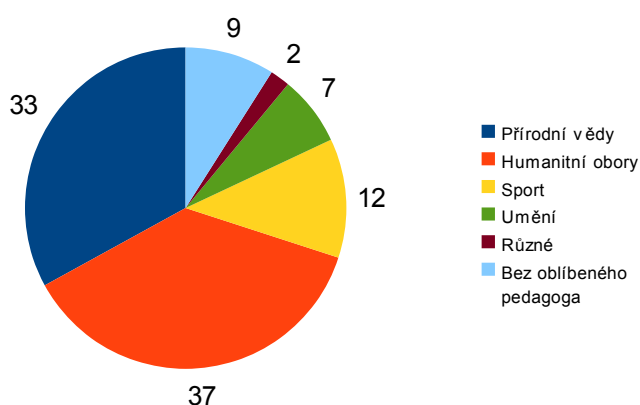

12. Jaký je váš vztah ke škole?

13. Jaký předmět učil váš oblíbený pedagog?

- U této otázky jsem odpovědi respondentů kategorizovala do šesti základních skupin. Konkrétně skupina *Různé* byla zavedena z důvodu, že jeden respondent uvedl předmět „Běžné opravy“ přičemž jsem nevěděla do které ze zbývajících kategorií tento předmět zařadit a zároveň jsem tuto odpověď chtěla a potřebovala zahrnout do výsledků své práce.

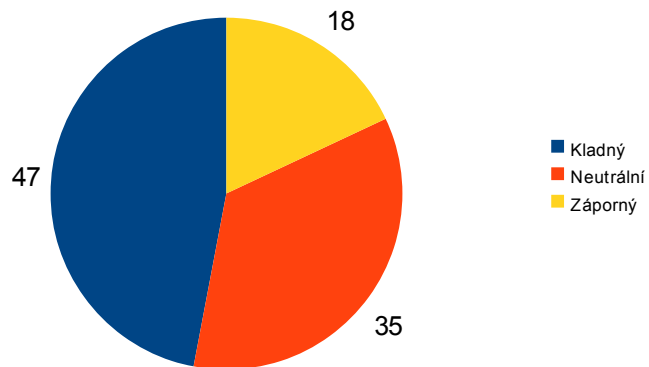

14. Jaký vztah máte k jednotlivým složkám uvedených v tabulce?

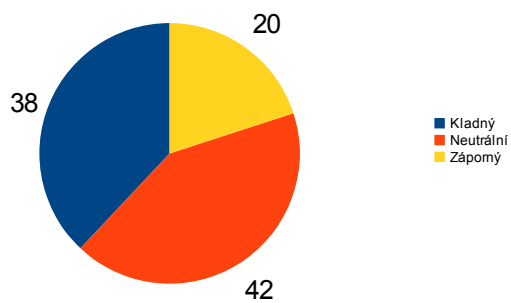
- Zde uvedu koláčový graf ke každé z jednotlivých složek

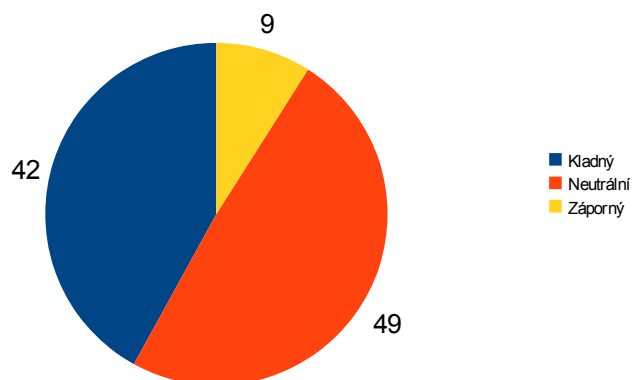
Ekologie:

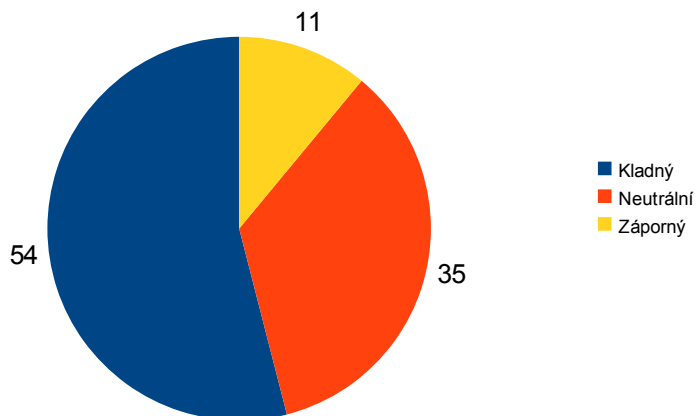
Ekonomika:

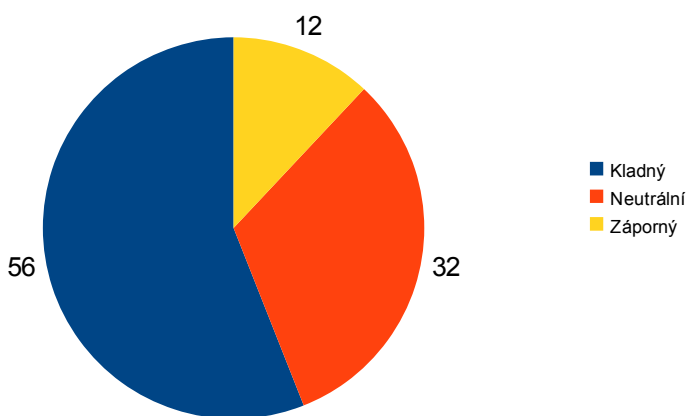
Estetika:

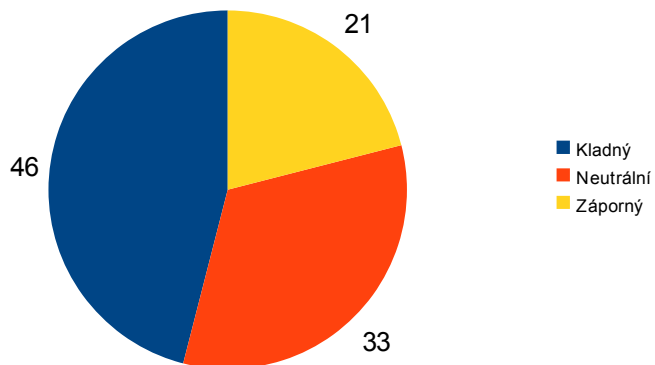
Média:

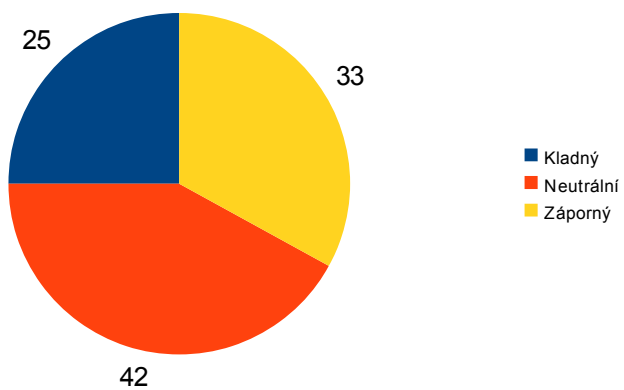
Morálka:

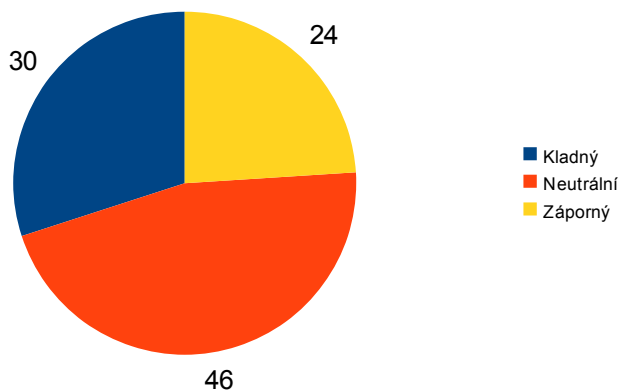
Multikultura:

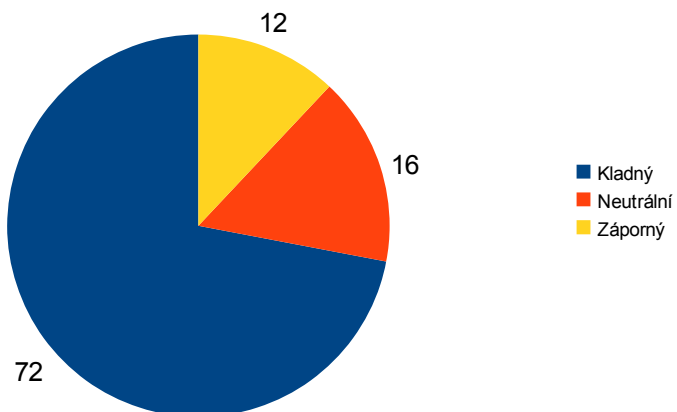
Politika:

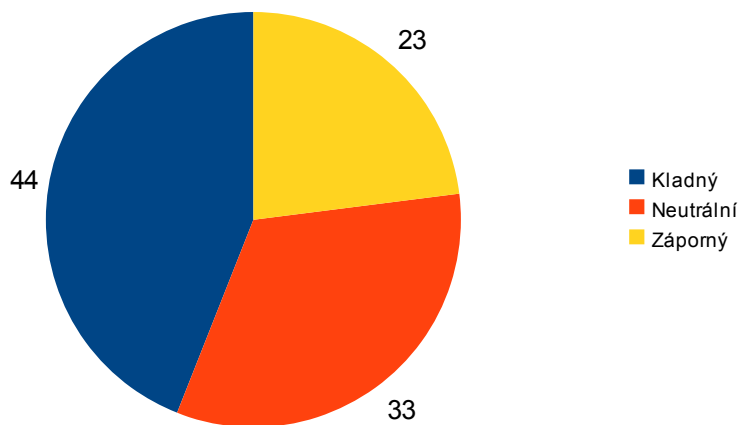
Právo:

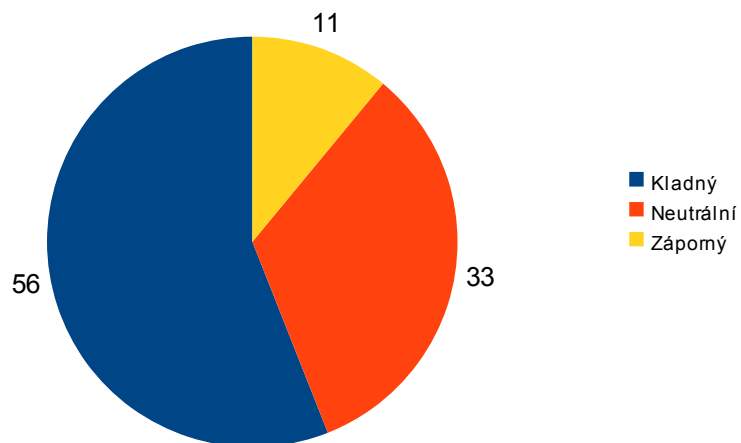
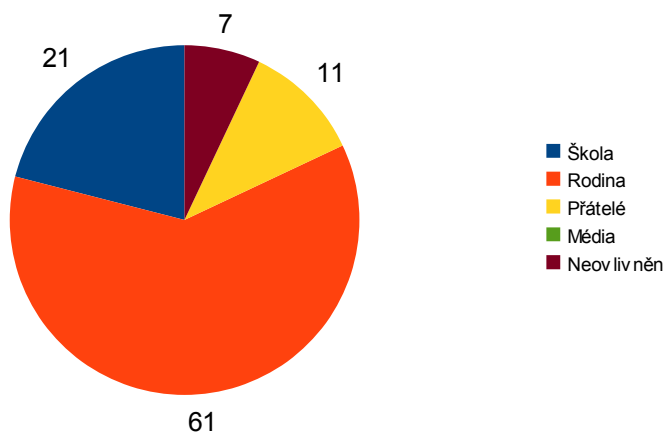
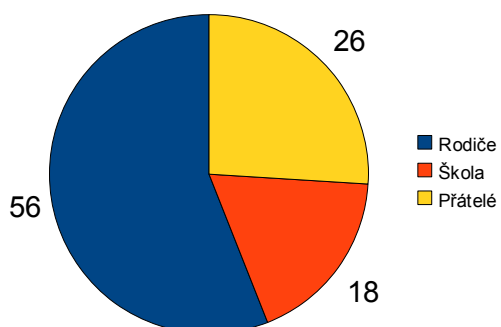

Sport:

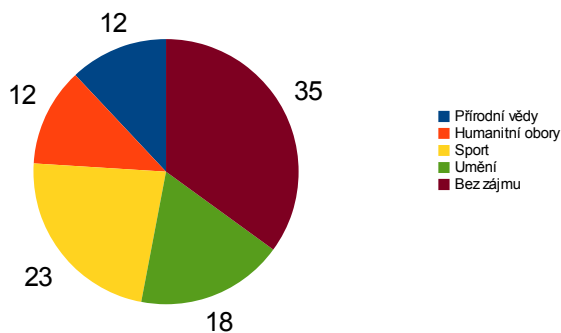
Věda:

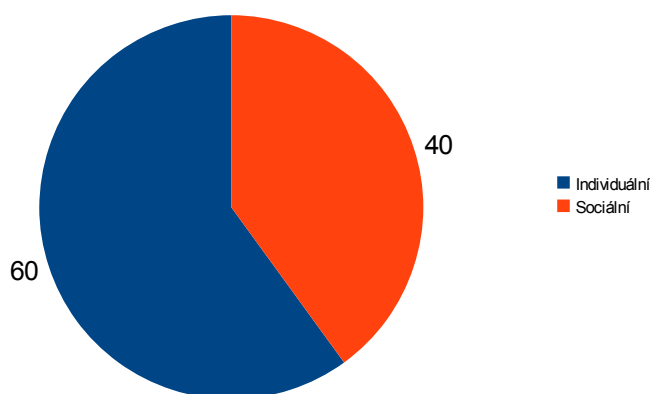
Zdravý životní styl:**15. Kdo vás nejvíce ovlivnil během vaší výchovy?****16. Kdo vás nejvíce podporoval v zájmové činnosti?**

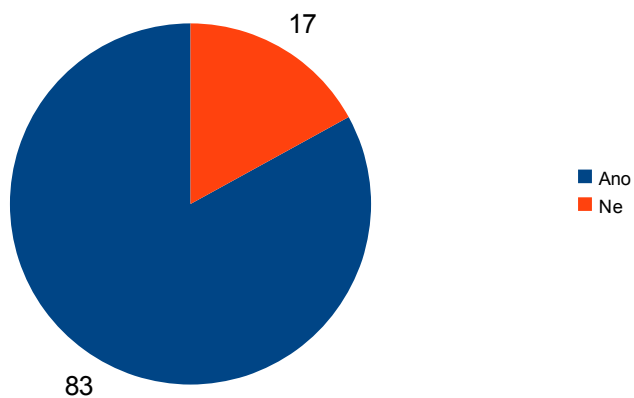
17. Snažíte se v současnosti o zdokonalování sebe sama v oblasti vašeho zájmu, a jaký zájem to je?

-V této otázce jsem opět odpovědi rozřadila, tentokrát do pěti základních kategorií, přičemž se uvažuje a platí, že pokud má respondent nějaký svůj zájem, tak se v něm zároveň i zdokonaluje. Toto tvrzení platí pro prezentaci výsledků a má usnadnit a zpřehlednit jejich pochopení. Samozřejmě během sčítání a vyhodnocování jsem brala na zřetel všechny možnosti odpovědí, tudíž výsledky nejsou tímto zkresleny.

18. Jaký rozvoj je pro vás důležitý?

19. Žijete sociálním životem?**20. Jakým způsobem by jste chtěli vychovávat svoje vlastní děti?**